

EVANGELII NUNTIANDI

**Apoštolská exhortace Pavla VI.
HLÁSÁNÍ EVANGELIA
z 8. prosince 1975**

ZVON · ČESKÉ KATOLICKÉ NAKLADATELSTVÍ · PRAHA 1990

Církevní schválení v originálu neuvedeno.

Po převodu do elektronické podoby neprošlo korekturou ani schválením.

Připomínky a opravy zasílejte na [e-mail](#)

Tento a další dokumenty naleznete na Internetu: www.kebrle.cz/katdocs.htm

© Zvon, české katolické nakladatelství, Praha 1990

ISBN 80-7113-159-8

Ctihodní bratři
a milovaní synové,
pozdrav a apoštolské požehnání.

ÚVOD

1. Hlásání evangelia lidem naší doby, kteří jsou plni nadějí, ale často i zkoušeni strachem a úzkostí, je beze vší pochyby službou prokazovanou nejen křesťanskému společenství, ale i celému lidstvu. S hlásáním evangelia je spjata i naše povinnost utvrzovat bratry, kterou jsme přijali od Pána spolu s úřadem Petrova nástupce.^[1] Ona je naší každodenní starostí^[2], programem našeho života a činnosti a hlavní snahou našeho pontifikátu. Tato povinnost se nám zdá ještě naléhavější a vznešenější, máme-li povzbudit své bratry v poslání hlasatelů evangelia, aby je totiž plnili v těchto nejistých a neuspořádaných dobách se stále větší láskou, horlivostí a radostí.

2. Právě na to se chceme zaměřit teď, na konci Svatého roku, během něhož církev, která "usilovně hlásá evangelium všem lidem"^[3], neměla na mysli nic jiného, než splnit své poslání hlasatelky radostné zvěsti Ježíše Krista, shrnuté do dvou základních výzev: "Oblečte člověka nového"^[4] a "Smířte se s Bohem".^[5]

Chceme tak udělat v desátém výročí zakončení 2. vatikánského koncilu, jehož cíle se vlastně mohou shrnout do jednoho jediného: učinit církev XX. století schopnější hlásat evangelium lidem XX. století.

A konečně, chceme tak učinit i v prvním výročí třetího všeobecného shromáždění biskupské synody, věnované – jak je vám známo – právě evangelizaci. A to tím spíše, že Otcové synody sami o to žádali. Na konci toho památného shromáždění se rozhodli s velikou důvěrou a prostotou svěřit Pastýři celé církve výsledek své práce a prohlásili, že očekávají od papeže nový podnět k tomu, aby se v církvi, stále více zakořeněné v nepomíjející síle a moci Letnic, probudilo nové období hlásání evangelia.^[6]

3. Důležitost tohoto námětu jsme zdůraznili několikrát už mnohem dříve, než zasedala synoda. "Podmínky, v nichž žije dnešní společnost – řekli jsme posvátnému kardinálskému sboru 22. června 1973 – nás vedou k revizi metod a k všemožnému hledání způsobu, jak předávat modernímu člověku křesťanské poselství. Vždyť jen v něm může najít odpověď na své otázky a posilu pro svou lidskou solidaritu."^[7] A dodáváme, že ke splnění naléhavých požadavků koncilu je naprosto nutné mít na zřeteli poklad víry, který ovšem církve musí uchovat v jeho nedotknutelné ryzosti, ale zároveň ho předkládat lidem naší doby způsobem co nejsrozumitelnějším a nejpřesvědčivějším.

4. Tato věrnost poselství, v jehož službách se nacházíme, i lidem, kterým ho máme neporušené a živé předat, je ústřední osou evangelizace. Klade nám tři palčivé otázky, které měla neustále na paměti synoda z roku 1974:

- Jak to dnes vypadá s tou skrytou energií radostné zvěsti, schopné hluboce proniknout do vědomí člověka?
- Nakolik a jak je tato síla evangelia schopna opravdu přeměnit člověka našeho století?
- Jaké metody je třeba při hlásání evangelia použít, aby jeho síla přinesla skutečně výsledky?

Tyto otázky vyjadřují ve skutečnosti jednu základní otázku, kterou si církev klade: Cítí se církev po koncilu a díky koncilu, který byl pro ni v tomto dějinném úseku hodinou Boží, schopna hlásat evangelium a vkládat je do lidských srdcí s přesvědčením, duchovní svobodou a účinností, nebo ne?

5. My všichni vidíme, jak je nutné dát na tyto otázky poctivou, pokornou a odvážnou odpověď a podle ní pak také jednat.

V naší "starosti o všechny církevní obce"^[8] bychom opravdu chtěli pomoci našim bratřím a synům na tyto otázky odpovědět. Kéž by naše slova, jakési zamyšlení nad evangelizací na podkladě bohatých pramenů synody, vyzvala k podobnému zamyšlení i všechen Boží lid shromážděný v církvi a dala novou vzpruhu všem, především těm, "kteří nesou břemeno kázání a vyučování"^[9], aby každý z nich byl "poctivý hlasatel pravdy"^[10] a splnil úkol kazatele evangelia opravdu dokonale. Tato výzva se nám zdála velmi důležitá, protože hlásat evangelium není pro církev nějaká dobrovolná činnost. Je to povinnost, kterou jí svěřil Pán Ježíš, aby tak všichni lidé mohli uvěřit a být spaseni. Ano, toto poselství je nutné, je jedinečné, je nenahraditelné. Nedovoluje ani lhostejnost, ani synkretismus, ani nějaké zjednodušování. Od něho závisí spása lidí. V něm se ukazuje krása zjevení. Obsahuje moudrost, která není z tohoto světa. Je schopno samo od sebe vzbudit víru, která vychází z moci Boží.^[11] Ono je Pravda. A zaslouží si, aby mu apoštol věnoval všechen svůj čas, své síly, a je-li to zapotřebí, obětoval pro ně i svůj život.

I.

OD KRISTA – HLASATELE EVANGELIA K CÍRKVI – HLASATELCE EVANGELIA

6. Svědectví, které náš Pán vydává sám o sobě a které sv. Lukáš zaznamenal ve svém evangeliu: "Musím zvěstovat Boží království"^[12], je bezesporu velmi důležité, protože určuje i Kristovo poslání: "Protože k tomu jsem byl poslán".^[13] Tato slova nabývají ovšem svého plného významu jen tehdy, spojíme-li je s předcházejícími větami Lukášova evangelia, kde Kristus vztahuje sám na sebe výrok proroka Izaiáše: "Duch Páně je nade mnou; proto mě pomazal, abych přinesl chudým evangelium."^[14]

Takové je tedy poslání, kvůli němuž Ježíš – jak sám prohlašuje, byl seslán Bohem Otcem na svět: hlásat od města k městu a hlavně těm nejubožejším – poněvadž právě ti často nejochotněji naslouchají – splnění slibu a úmluvy, kterou sám Bůh nabídl svému lidu. Všechny stránky Ježíšova pozemského působení jsou složkami jeho evangelizační činnosti, ať již to je samo jeho vtělení, zázraky, vyučování, povolání učedníků, rozeslání apoštolů, či jeho kříž a zmrtvýchvstání.

7. Během synody biskupové velmi často připomínali pravdu, že sám Ježíš, Boží evangelium,^[15] byl absolutně prvním a největším hlasatelem evangelia a byl jím až do konce, až k oběti na kříži, jíž dovršil svůj pozemský život.

Jaký význam asi měl pro Ježíše tento naléhavý požadavek hlásat evangelium? Jistě není snadné plně shrnout smysl, obsah a metody evangelizace, jak to vše Kristus chápal a uskutečňoval. Na druhé straně takový souhrn nikdy nebude moci být úplný. Spokojíme se s tím, že uvedeme jen některé základní složky.

8. Kristus jako evangelizátor hlásá nejprve království, tj. Boží království, a považuje to za tak důležité, že všechno ostatní se stává pouhým zbytkem, vše ostatní bude přidáno.^[16] Absolutní hodnotu má tedy jen Boží království a ve srovnání s ním je vše ostatní pouze relativní. Náš Pán s oblibou popisuje mnoha způsoby, jakým štěstím je mít podíl na tomto království. Toto štěstí spočívá kupodivu právě v tom, co svět odmítá.^[17] Popisuje, jaké jsou požadavky a zákony tohoto království,^[18] kdo jsou jeho hlasatelé,^[19] v čem spočívají jeho tajemství,^[20] mluví o jeho maličkých^[21] i o bdělosti a věrnosti, kterou musí zachovávat každý, kdo očekává jeho konečný příchod.^[22]

9. Jádrem a ohniskem radostné zvěsti, jak ji hlásal Kristus, je spása. Spása je velký Boží dar a neznamena jen osvobození ode všeho, co člověka trápí a utlačuje, nýbrž přináší především osvobození od hříchu a od zlého ducha. Přináší i radost z toho, že my známe Boha a on zná nás, že ho vidíme a necháme se jím vést. Toto vše začalo za Kristova života. S konečnou platností jsme sice tuto spásu získali jeho smrtí a zmrtvýchvstáním, musí se však s trpělivostí realizovat i v průběhu lidských dějin, aby se zcela naplnila až v den posledního Kristova příchodu, o němž nikdo, kromě nebeského Otce, neví, kdy nastane.^[23]

10. Boží království a spása jsou klíčovými pojmy Kristova radostného poselství. Každý člověk je může získat jako milost a projev Božího milosrdenství. Současně si je však každý musí i vydobýt vlastním úsilím (neboť je uchvacují násilníci, říká Pán^[24]): námahou a utrpením, životem podle evangelia, odříkáním a křížem, v duchu evangelijních blahoslavenství. Především ale každý získává Boží království a spásu tím, že se vnitřně zcela změnil. Takovou proměnu evangelium nazývá *metanoia*, což znamená zásadní obrácení, hlubokou změnu v mysli a v srdci.^[25]

11. Kristus ohlašoval příchod Božího království tím, že neúnavně hlásal slovo, jemuž nikde není žádné rovno. A jaké je toto nové učení, které šířil "jako ten, kdo má moc?"^[26] V evangeliu stojí psáno: "Všichni mu přisvědčovali, divili se milým slovům z jeho úst"^[27]; "Nikdy nikdo tak nemluvil".^[28] Kristova slova odhalují Boží tajemství, jeho úradky a zaslíbení, a právě proto mění srdce člověka a jeho úděl.

12. Kristus však doprovází hlásání svého učení též nesčetnými znameními, jež uvádějí davy v úžas a současně je i k němu přitahují, protože ho chtějí vidět, naslouchat mu a nechat se od něho proměnit. Víme, že uzdravoval nemocné, proměnil vodu ve víno, rozmnožil chleby a vrátil mrtvým život. Ale on sám mezi všemi znameními přikládá největší důležitost tomu, že chudí a nepatrní přijímají jeho zvěst, stávají se jeho učedníky a spojují se v jeho jménu ve velkou obec těch, kdo v něho uvěřili. Vždyť Ježíš sám říkal: "Musím zvěstovat Boží království"^[29], právě on, Kristus, o němž Jan evangelista prohlásil, že přišel na svět a musel zemřít, "aby rozptýlené děti Boží shromáždil v jedno."^[30] Kristus tedy naplnil zjevení tím, že je doplnil a potvrdil vším, čím vydával svědectví sám o sobě, a to jak slovy a skutky, tak i znameními a zázraky, především však svou smrtí, zmrtvýchvstáním a sesláním Ducha pravdy.^[31]

13. Ti, kdo upřímně přijímají radostnou zvěst, shromažďují se v Ježíšově jménu, – právě působením tohoto přijetí a své víry, – aby společně hledali, budovali a prožívali Boží království. Příkaz, daný apoštolům: "Jděte a hlásejte radostnou zvěst" – platí i pro všechny křesťany, třebaže jiným způsobem. To je právě důvodem, proč Petr nazývá tyto křesťany: "Vy však jste rod vyvolený..., lid patřící Bohu jako vlastnictví, abyste rozhlašovali, jak veliké věci vykonal",^[32] tj. tytéž divy, o nichž mohl každý slyšet ve svém vlastním jazyce.^[33] Radostná zvěst o Božím království, které přichází a již započalo, je ostatně určena všem lidem všech dob. Ti, kterým byla hlásána a kteří se jejím působením spojují ve společenství spásy, mohou a mají též tuto radostnou zvěst šířit a hájit.

14. Církev to dobře ví. Plně si uvědomuje, že Spasitelův výrok: "Musím zvěstovat Boží království",^[34] se vztahuje v celé pravdě i na ni samotnou. A ochotně k tomu dodává slovy svatého Pavla: "Že hlásám evangelium, tím se chlubit nemohu; to je mi uloženo jako povinnost, a běda, kdybych ho neohlásil."^[35] S radostí a potěšením jsme přijali na konci zasedání biskupské synody v říjnu 1974 i tato jasná slova: "Znovu potvrzujeme, že příkázání hlásat evangelium všem lidem, je základním posláním církve,"^[36] tedy úkolem a posláním, jehož naléhavost nezmenšují ani rozsáhlé a hluboké proměny v současné společnosti. Hlásat evangelium je skutečně milostí a vlastním povoláním církve, a ona v něm nachází svou

nejvnitřnější totožnost. Církev existuje právě proto, aby hlásala evangelium, tj. aby kázala a učila, aby působila jako kanál, jímž proudí dar milosti, aby smiřovala hříšníky s Bohem, aby ustavičně prodlužovala a zvěčňovala Kristovu obět ve mši svaté, v památce jeho smrti a slavného zmrtvýchvstání.

15. Každý, kdo pročítá v Novém zákoně kapitoly o počátcích církve, kdo sleduje krok za krokem její dějiny a posuzuje ji podle jejího života a činů, všimne si, že ji k evangelizaci poutají ty nejvnitřnější vztahy.

Církev se zrodila z hlasatelské činnosti Ježíše a apoštolů. Je přirozeným, předpokládaným, nejbezprostřednějším a nejviditelnějším výsledkem této činnosti: "Jděte tedy, získávejte za učedníky všechny národy."^[37] A skutečně také, "Ti, kdo jeho slovo ochotně přijali, byli pokřtěni. A ten den se k nim přidalo na tři tisíce lidí. A Pán rozmnožoval den co den počet povolanych ke spáse."^[38]

Církev se tedy zrodila z hlásání evangelia a tento úkol též sama od Krista dostala. Zůstala ve světě, zatímco Ježíš se ve slávě vrátil k svému Otci. Zůstává zde jako zamlžené a současně i zářivé znamení nové Kristovy přítomnosti, neboť on, ačkoliv odešel, přesto stále zůstává mezi námi. Toto dílo církev prodlužuje a pokračuje v něm. Církev je povolána právě k tomu, aby pokračovala ve svém poslání hlásat evangelium.^[39] A křesťanské společenství se skutečně také nikdy neuzavírá před druhými. Jeho vnitřní život spočívající v modlitbě, naslouchání Božímu slovu a tomu, čemu učili apoštolové, v bratrské lásce a v lámání chleba,^[40] tento život nabývá svého plného významu jen tehdy, stává-li se i svědectvím, budí-li obdiv, vede-li druhé k obrácení – stává se hlásáním radostné zvěsti. Tímto způsobem se poslání evangelizace rozšiřuje na celou církev a dílo každého jejího člena je důležité i pro církev jako celek.

Církev začíná plnit toto své poslání tím, že nejprve evangelizuje sebe samu. Obec věřících má být též obec žité naděje, na které se všichni živě podílejí, a obec bratrské lásky. Proto také i ona sama potřebuje stále znovu slyšet to, čemu má věřit, chce znát důvody své naděje a nové přikázání lásky. Boží lid je zcela ponořen do světového dění a často je vystavován různým pokušením. Proto potřebuje slyšet o "velkých Božích skutcích",^[41] jejichž působením se k němu obrátil, je třeba stále znovu ho svolávat k Bohu a shromažďovat kolem něho. Stručně řečeno, Boží lid musí být stále evangelizován, aby si uchoval svěžest, nadšení a sílu potřebnou k hlásání evangelia. Druhý vatikánský koncil připomněl^[42] a minulá biskupská synoda v r. 1974 znovu potvrdila, že církev se evangelizuje svým vlastním vnitřním obrácením a svou stálou obnovou, aby tak její hlásání evangelia světu bylo věrohodné.

Církev též uchovává a střeží radostnou zvěst, kterou má hlásat. Bylo jí svěřeno, aby střežila zaslíbení nové úmluvy v Kristu Ježíši, učení Kristovo i apoštolů, slovo života, zdroje Boží milosti a dobrotivosti a cestu ke spáse. Církev uchovává obsah evangelia, a tedy i obsah evangelizace, jako cenný poklad, ne však aby ho skrývala, nýbrž aby ho sdělovala druhým.

Vyučená v evangeliu a vyslána do světa, církev sama posílá hlasatele evangelia. Vkládá jim do úst slovo spásy, vysvětluje jim poselství, jež sama střeží, ukládá jim to, co jí samé bylo uloženo, a posílá je, aby to hlásali jiným. Ne aby hlásali sami sebe a své osobní názory,^[43] nýbrž evangelium. Ani církev ani tito hlasatelé nejsou pány a naprostými vlastníky evangelia a nemohou s ním tedy ani libovolně nakládat. Jsou pouze jeho služebníky a mají je co nejvěrněji předávat ostatním.

16. Existuje tedy těsný svazek mezi Kristem, církví a evangelizací. Právě církvi bylo dáno přikázání, aby hlásala evangelium po celou dobu trvání světa. Toto přikázání nelze plnit bez ní a tím méně proti ní.

Na tento fakt je třeba poukázat, když s pocitem bolesti slyšíme, jak některé osoby, o nichž sice věříme, že to myslí dobře, ale přitom se zcela jistě odchyľují od správné cesty, opakují, že chtějí milovat Krista, ale ne církev, že chtějí naslouchat Kristu, ne však církvi, že chtějí patřit Kristu, ale mimo církev. Oddělování těchto dvou pojmů je absurdní, neboť z evangelia jasně vyplývá, že "kdo vás odmítá, mě odmítá".^[44] A jak můžeme chtít milovat Krista, aniž bychom milovali i církev, když i Kristus sám ji tolik miloval, jak krásně dosvědčuje svatý Pavel slovy: "Kristus miloval církev a vydal sám sebe za ni."^[45]

II. CO ZNAMENÁ EVANGELIZOVAT?

17. V evangelizační činnosti církve jsou zajisté prvky a složky, které je nutno uchovat. Některé jsou tak důležité, že se někdy kloníme k tomu, abychom je prostě ztotožnili se samou evangelizací. Proto se mohla evangelizace definovat např. jako hlásání Krista těm, kdo ho ještě neznají, jako kázání, katecheze, udělování křtu a jiných svátostí.

Žádná dílčí a neúplná definice však nemůže v sobě zahrnout tak bohatou, složitou a dynamickou skutečnost jako je evangelizace, aniž by se vystavovala nebezpečí, že pojem evangelizace ochudí či dokonce zkreslí. Evangelizaci není možno pochopit, nevezmeme-li v úvahu všechny její základní složky.

Tyto složky jasně zdůraznila výše uvedená biskupská synoda a nyní se pod jejím vlivem stále více prohlubují. S radostí zjišťujeme, že se v zásadě shodují s těmi, jež nám vytkl 2. vatikánský sněm, hlavně v konstitucích "Světlo národů", "Radost a naděje" a v dekretu "Ad gentes".

18. Evangelizovat znamená pro církve přinášet radostnou zvěst všem společenským vrstvám a třídám a jejím vlivem zevnitř přetvářet lidi samotné, vytvářet z nich nové lidstvo. "Hle – všecko tvořím nové".^[46] Ale nové lidstvo není možné bez nových lidí, obnovených křtem^[47] a životem podle evangelia.^[48] Účelem evangelizace je právě dosáhnout této vnitřní proměny. Krátce a správněji by se dalo říci, že církve evangelizuje, když působením pouhé božské síly poselství, které hlásá,^[49] přeměňuje osobní i kolektivní vědomí lidí, činnost, které se věnují, i jejich vlastní život a prostředí.

19. Přetváření společenských vrstev a tříd: církvi nejde jen o hlásání evangelia ve stále širších zeměpisných oblastech a mezi stále vyšším počtem obyvatelstva. Jde jí o to, aby silou evangelia přetvářela měřítka, podle nichž lidé soudí, stupnici hodnot, jejich zájmy, způsob myšlení, prameny, z nichž lidé čerpají své podněty a vzory, pokud snad jsou v rozporu s Božím slovem a plánem spásy.

20. To vše bychom mohli vyjádřit a shrnout asi těmito slovy: Evangelizovat se nemá jen pro nějakou zevní okrasu, jako nějaký povrchní nátěr, nýbrž evangelizace musí proniknout celým životem, do hloubky, až na samý kořen. Je třeba evangelizovat samu kulturu a jednotlivé kultury, jež lidé vytvořili, a to v tak plném a rozsáhlém smyslu, jakého tyto pojmy nabývají v konstituci "Radost a naděje".^[50] Přitom je třeba stále vycházet od jednotlivce a vždy se vracet k vzájemným vztahům lidí s Bohem a mezi sebou navzájem.

Evangelium, a tedy i evangelizace, se jistě neztotožňují s určitou kulturou, naopak, jsou nezávislé na všech kulturách. Přesto však je zřejmé, že lidé prožívají Boží království, jež jim evangelium hlásá, v hlubokém spojení se svou vlastní kulturou. Budování Božího království se tedy nemůže obejít bez základních složek kultury jako takové, ani bez jednotlivých lidských kultur. I když jsou evangelium a evangelizace nezávislé na kulturách, neznamená to, že by s nimi nutně musely být neslučitelné, naopak, jsou schopny proniknout všechny kultury, aniž by přitom upadly do poddanství vůči některé z nich.

Rozštěpení mezi evangeliem a kulturou je bezesporu drama naší doby. Ale bylo tomu tak již i dříve, v jiných obdobích. Proto je třeba vyvinout všemožné úsilí o velkodušnou evangelizaci kultury, anebo přesněji řečeno různých kultur. Je třeba je obrodit stykem s radostnou zvěstí. K tomuto vzájemnému setkání však nelze dospět, jestliže není hlásána radostná zvěst.

21. Radostnou zvěst je nutno hlásat zejména svědectvím vlastního života. Jak se to má dělat? Křesťan nebo skupina křesťanů se snaží chápat druhé lidi, v jejichž společenství žijí, vlídně s nimi jednají, zajímají se o jejich život a osudy a usilují spolu s nimi o všechno, co je šlechetné a dobré. Kromě toho z nich vyzařuje prostým a nevtíravým způsobem jejich víra v hodnoty, jež přesahují jiné běžné hodnoty, a zároveň i naděje v něco, co není viditelné a co si lidé neodvažují ani představit. Takovýmto svědectvím beze slov tyto křesťané vyvolávají v srdcích těch, kdo je pozorují, některé neodbytné otázky, jako např.: proč jsou taková, proč žijí právě takto? Co, anebo kdo je k tomu podněcuje? Takové svědectví je již samo o sobě tichým, ale přesto velmi silným a působivým hlásáním radostné zvěsti. To už je první evangelizační čin. Výše uvedené otázky snad budou první, které si položí četní nekřesťané, ať již jde o lidi, kteří dosud o Kristu nic neslyšeli, nebo o pokřtěné, kteří však svou víru nevyznávají, jednotlivce, kteří sice žijí mezi křesťany, ale podle zásad naprosto nekřesťanských, anebo osoby, které vnitřně trpí a hledají něco nebo někoho, jehož existenci tuší, ale nenalézají pro něho jméno.

Pak budou následovat ještě hlubší a vážnější otázky. A vyvolá je právě toto svědectví, které s sebou přináší i živou přítomnost, účast s druhými a solidaritu. Takové svědectví je základní a všeobecně vzato i první složkou evangelizace.^[51] K jeho vydávání jsou povoláni všichni křesťané a mohou se takto stát i skutečnými hlasateli evangelia. A tu myslíme především na odpovědnost, kterou mají přistěhovalci vůči zemím, které je přijímají.

22. Toto vše ale ještě stále nestačí, poněvadž i to nejkrásnější svědectví nebude mít po dlouhou dobu žádnou účinnost, nebude-li osvědčeno, odůvodněno a zvýrazněno – svatý Petr tomu říká "důvody vaši naděje"^[52] – jasným a nepochybným hlásáním. Radostná zvěst, hlásaná vlastním životem, musí být tedy, dříve či později, hlásána přímo slovem života. Nelze mluvit o skutečné evangelizaci, jestli se při ní nehlásá i jméno, učení, život, zaslíbení, království a tajemství Ježíše z Nazareta, Božího Syna.

Dějiny církve, již od promluvy svatého Petra při seslání Ducha svatého, jsou spjaty a splývají s dějinami hlásání evangelia. V každém období lidských dějin církev, neustále podněcována tužbou hlásat evangelium, má jen jedinou starost: koho poslat, aby hlásal Kristovo tajemství, jakou řečí je šířit, jak dosáhnout, aby všude proniklo a aby je slyšeli všichni ti, kterým je určeno. Toto tzv. *kerygma*, čili katecheze, zaujímá v evangelizaci tak důležité místo, že se často stává přímo jejím synonymem. I když ve skutečnosti je pouze jednou její složkou.

23. Hlásání evangelia nabývá své plné účinnosti a rozsahu jen tehdy, jestliže každý, kdo je slyší, je rovněž správně chápe, přijímá, nechá se jím proniknout a přilne k němu celým srdcem. Znamená to vlastně přilnout k pravdám, které nám náš Pán ve svém milosrdenství zjevil. A co víc, znamená to zcela přijmout i nové zaměření života, tak jak to vyplývá z

evangelia, které vlastně celý život přetváří. Značí to prostě rozhodnutí se pro Boží království, tj. pro nový svět, pro nový stav věci, pro nový způsob bytí a života, totiž života s Bohem, který právě evangelium otevírá. Takové rozhodnutí nemůže být ovšem jen abstraktní a teoretické, naopak projevuje se konkrétně viditelným vstupem do společenství věřících. Tímto způsobem ti, jejichž život se změnil, se stávají členy společenství, které již samo o sobě je znamením změněného a nového života. Tímto společenstvím je církev, viditelná svátost spásy.^[53] Vstup do církevní komunity se projevuje i jinými znamením, jež prodlužují a rozvíjejí ono znamení, jímž je církev. Pro evangelizaci je příznačné, že ten, kdo přijímá evangelium jako slovo spásy,^[54] vyjadřuje to i svátostným způsobem, tj. vstupem do církve a přijímáním svátosti, jež utvrzují přijetí evangelia milostí, kterou udělují.

24. Kdo přijal evangelium, stává se nakonec i sám jeho hlasatelem. V tom spočívá důkaz pravdivosti, jakýsi zkušební kámen evangelizace. Je totiž nemyslitelné, že by někdo přijal Boží slovo a uvěřil v Boží království, aniž by se současně nestal též jeho svědkem a hlasatelem.

Na závěr těchto úvah o smyslu evangelizace je třeba připojit ještě jedno upozornění, které může osvětlit následující myšlenky. Evangelizace, jak jsme již řekli, je složitý proces s mnoha různými složkami, jako jsou např.: obroda lidstva, vydávání svědectví, zjevné hlásání evangelia, jeho vnitřní přijetí v srdci, vstup do obce věřících, přijímání svátosti a apoštolská iniciativa.

Může se zdát, že jsou tyto složky protikladné a dokonce, že se navzájem vylučují. Ve skutečnosti se však doplňují a navzájem obohacují. Je třeba je chápat v jejich celkové spojitosti. Zásluha nedávné biskupské synody spočívá právě v tom, že nás vyzývá, abychom se tyto složky spíše snažili uvádět v soulad, než abychom je stavěli proti sobě, protože jen tak budeme moci plně pochopit evangelizační činnost církve.

Právě toto celkové pojetí chceme nyní podrobněji vyložit tím, že rozebereme obsah a prostředky evangelizace a přesněji vyjádříme, komu je evangelizace určena a kdo je hlásáním evangelia pověřen.

III.

OBSAH EVANGELIZACE

25. Je jisté, že v radostné zvěsti, kterou církev hlásá, je i mnoho druhotných prvků a ty závisejí v mnoha ohledech na proměnlivých okolnostech. Dokonce i my sami se měníme. Ale přesto zůstává základní jádro, živá podstata, kterou nelze upravovat nebo přecházet mlčením, aniž by se tím vážně poškodila sama evangelizace.

26. Není zbytečné připomenout, že hlásat evangelium znamená především vydávat prostým a přímým způsobem svědectví o Bohu, jehož nám zjevil Ježíš Kristus v Duchu svatém, o tom, že v osobě svého Syna Bůh miloval svět, že tímto vtěleným Slovem dal všemu vlastní důvod bytí a povolal lidi k věčnému životu. Takové svědectví může přivést mnoho lidí k Bohu, jehož dosud neznají,^[55] kterého uctívají, aniž by ho dovedli pojmenovat, anebo k jehož hledání je přiměje tajemné vnuknutí srdce, když se přesvědčí o marnosti všeho, co dříve zbožňovali. Toto svědectví však nabývá plné evangelizační síly pouze tehdy, když dokazuje, že Bůh Stvořitel není pro člověka jen bezejmennou a vzdálenou mocí, nýbrž že je Otcem, že *»my se můžeme nazývat Božími dětmi a také jimi jsme«*^[56] a že tedy v bohu jsme si navzájem i bratry.

27. Základem, středem a zároveň i vrcholem evangelizace a jejího úsilí zůstane vždy jasné vyznání, že v Ježíši Kristu, Božím Synu, který se stal člověkem, zemřel a vstal z mrtvých, se poskytuje každému člověku možnost spásy jako dar Boží milosti a dobrotivosti.^[57] A nejde jen o tzv. imanentní spásu, tj. spásu úměrnou hmotným a duchovním potřebám, jež se týkají jen našeho pozemského života a plně se ztotožňují s našimi pozemskými přáními, nadějemi, starostmi a zápasy, nýbrž jde i o spásu, která přesahuje všechny tyto hranice a naplňuje se ve společenství s jedinou absolutní bytostí, s Bohem. Je to tedy transcendentní a eschatologická spása, která má počátek v tomto časném životě, ale naplňuje se ve věčnosti.

28. Proto tedy musí evangelizace nutně zahrnovat i prorocké hlásání nadpřirozeného světa, k němuž je člověk hluboce a definitivně povolán. Toto povolání je ve vztahu, ale zároveň i mimo vztah k jeho současné situaci; nadpřirozeno stojí mimo čas a mimo dějiny, mimo skutečnost tohoto pomíjivého světa a mimo věci v něm, v tomto světě, jehož skrytá stránka se jednoho dne plně projeví. Je i mimo samého člověka, jehož pravý úděl se nevyčerpává jen v pozemském životě, nýbrž bude zjeven až v životě posmrtném.^[58] Evangelizace tedy obsahuje i hlásání naděje ve splnění Božích zaslíbení, jichž se nám od Boha dostalo skrze novou úmluvu v Ježíši Kristu; hlásání Boží lásky k nám a naší k němu, hlásání bratrské lásky mezi všemi lidmi, hlásání, že je možné dávat, odpouštět, zapírat se a pomáhat bratřím. Protože tato láska, jež vychází z lásky Boží, je jádrem evangelia, znamená to ovšem také hlásat tajemství zla a aktivně hledat dobro. Evangelizace obsahuje kázání vždy naléhavé – jak je nutné hledat samého Boha, hlavně v modlitbě klanění a díkuvzdání, ale též ve společenství s oním viditelným znamením setkání s Bohem, jímž je Kristova církev. Toto společenství se pak projevuje tím, že přijímáme i jiná znamení Kristovy živé a činné přítomnosti v církvi, tj. svátosti. Takovýto svátostný život, tj. chápat a slavít svátosti v jejich plném významu, neznamená – jak by se mohl někdo domnívat – brzdit evangelizaci nebo ji uvádět na scesti,

nýbrž naopak dodávat jí její pravou plnost. Evangelizace totiž ve svém celku nespočívá jen v hlásání radostné zvěsti, ale i v upevňování církve, jež nemůže existovat bez dechu svátostného života, který vrcholí v eucharistii.^[59]

29. Evangelizace by však nebyla úplná, kdyby nebrala v úvahu i vzájemný těsný vztah mezi evangeliem a konkrétním osobním a společenským životem člověka. Proto evangelizace obsahuje i výslovné připomínky, vhodné pro různé situace a stále uzpůsobované požadavkům doby, o právech a povinnostech lidské osobnosti a o rodinném životě, bez něhož se člověk stěží může rozvíjet jako osobnost,^[60] o společenském a mezinárodním životě, o míru, spravedlnosti a rozvoji; a konečně obsahuje i poselství o osvobození člověka, pro naši dobu zvláště působivé.

30. Je známo, jak mluvili o osvobození během nedávné synody četní biskupové ze všech světadílů, zvláště pak biskupové ze zemí tzv. třetího světa, s jakým pastoračním důrazem, v němž se zachvíval hlas miliónů synů církve, které tvoří tyto národy. Víme dobře, s jakým vypětím sil zápasí, aby překonali vše, co je odsuzuje k zaostávání na okraji skutečného života: hlad, chronické nemoci, analfabetismus, dědičnou nouzi a bídu, nespravedlnost v mezinárodních vztazích, zejména pokud jde o obchodní smlouvy, hospodářský a kulturní **neokolonialismus**, který se někdy stává stejně krutým jako byl politický **kolonialismus** minulosti. Biskupové znovu prohlásili, že církve má povinnost hlásat osvobození miliónů lidských bytostí, mezi nimiž je i mnoho jejich vlastních synů, stejně jako má povinnost přispívat k tomuto osvobození a urychlovat je, vydávat o něm svědectví a snažit se, aby to bylo osvobození opravdu úplné. Toto vše spadá pod pojem evangelizace.

31. Evangelizace a povznesení člověka – jeho rozvoj a osvobození – jsou opravdu úzce spojeny. Jsou to pouta antropologické povahy, poněvadž člověk není nějaká abstraktní bytost, nýbrž je podmíněn sociálními a hospodářskými okolnostmi. Tyto svazky jsou i teologického rázu, protože nelze oddělovat Boží plán stvoření od plánu vykoupení člověka, a právě toto vykoupení se dotýká i velmi konkrétních situací, v nichž je třeba bojovat proti nespravedlnosti a usilovat o opětné nastolení spravedlivého řádu. Tyto svazky mají však i vyhraněně evangelijní ráz, vyjádřený svazkem křesťanské lásky. Jak je možno hlásat nové přikázání, aniž bychom přitom usilovali též o skutečný a opravdový růst člověka ve společnosti a míru? Zdůraznili jsme tento fakt, abychom tak připomněli, že nelze zastávat názor, podle něhož "při evangelizaci se může nebo dokonce i má přehlížet důležitost problémů, o nichž se dnes tolik mluví a které se týkají spravedlnosti, osvobození, rozvoje a míru ve světě. Znamenalo by to, že již zapomínáme na poučení evangelia o lásce k trpícímu a potřebnému bližnímu."^[61]

Ale titíž Otcové, kteří se s takovou horlivostí, moudrostí a odvahou obírali na uvedené synodě tímto velkým problémem, vypracovali k našemu velkému potěšení i jasné zásady, které nám umožňují pochopit i dosah a hluboký smysl osvobození, jak je hlásal a uskutečňoval Ježíš Nazaretský a jak je hlásá i církve.

32. Nesmíme si zakrývat, že je mnoho křesťanů, kteří jsou sice šlechetní a citliví k dramatickým problémům, které v sobě zahrnuje otázka osvobození člověka, a kteří by chtěli, aby církve o toto osvobození co nejúčinněji usilovala, ale kteří jsou proto také vystaveni

pokoušení omezovat poslání církve na úkoly pouze pozemského a světského rázu: spásu, kterou má církev hlásat a jejíž je svatostí, by chtěli omezit jen na akce politické a sociální povahy, přičemž považují za přípustné přehlížet duchovní a náboženské cíle. Ale kdyby tak tomu skutečně bylo, pak by církev ztratila svůj základní význam. Osvobození, které hlásá, by pak ztratilo svou originalitu a nakonec by se ho mohli snadno zmocnit a usměrňovat je ideologické systémy a politické strany. Církev by již neměla oprávnění hlásat osvobození z Božího pověření. Proto jsme též chtěli zdůraznit v naší promluvě při zahájení třetího synodálního zasedání i "nutnost, aby byl znovu potvrzen specificky náboženský cíl a účel evangelizace. Ta by totiž pozbyla své zdůvodnění, kdyby se odchýlila od náboženské osy, která jí dává jistotu; tj. od zásady: Boží království přede vším ostatním a to ve svém plně teologickém smyslu."^[62]

33. O osvobození, které evangelizace hlásá a snaží se uskutečňovat, je třeba říci hlavně toto:

- Nelze je omezit jen na pouhou a zúženou hospodářskou, politickou a sociální nebo kulturní stránku, ale naopak toto osvobození musí brát v úvahu celého člověka po všech jeho stránkách, včetně orientace k absolutnu, a to i k Bohu jako absolutní bytosti.
- Hlásání tohoto osvobození je tedy již zakořeněno v určitém pojetí člověka a toto pojetí nesmí být obětováno požadavkům jakékoli taktiky, praxe nebo dočasné krátkodobé účinnosti.

34. Z toho důvodu hlásá církev osvobození člověka a staví se po bok všem, kdo pro tento cíl pracují a pro něj trpí. Církev nehodlá omezit své poslání na pouhou náboženskou oblast, aniž by se zajímala o pozemské problémy člověka. Vyhláší však znovu prvenství svého duchovního poslání a odmítá nahrazovat hlásání Božího království hlásáním lidského osvobození. Zastává naopak názor, že její příspěvek k tomuto osvobození by nebyl úplný, kdyby zanedbávala hlásání spásy v Ježíši Kristu.

35. Církev sice spojuje lidské osvobození se spásou v Ježíši Kristu, ale nikdy oba pojmy neztotožňuje. Ví totiž ze zjevení, z vlastních historických zkušeností a z víry, že ne všechny názory o osvobození člověka jsou nutně v souladu a slučitelné s evangelijním pojetím člověka, věcí a událostí. Ví dobře, že osvobození, blahobyt a rozvoj nestačí pro příchod Božího království.

Ba naopak. Církev je pevně přesvědčena, že každé pozemské osvobození i každé osvobození politické – i když se snaží dokázat svou oprávněnost tou či onou stránkou Starého a Nového zákona, i když se ve svých ideologických požadavcích a zásadách odvolává na údaje a závěry teologů, i když se chce dokonce vydávat za teologii dneška – nese již samo v sobě zárodek vlastního popření a nezůstane tedy věrno ideálu, který si vytklo. Takovéto osvobození totiž neusiluje o spravedlnost v lásce, jeho elán nemá skutečně duchovní rozměr a jeho konečným cílem není spása a blaženost v Bohu.

36. Církev bezesporu považuje za důležité a naléhavé vybudovat lidštější a spravedlivější struktury, které by více respektovaly práva člověka a které by ho méně utlačovaly a donucovaly. Je si však též vědoma toho, že i ty nejlepší struktury a nejlépe myšlené systémy

se brzy stanou nelidskými, jestliže se nevyhlídí zlé náklonnosti v lidském srdci a jestliže nedojde k obrácení srdcí a myslí těch, kdo v oněch strukturách žijí, anebo v nich vládnou.

37. Církev nemůže přijmout a uznávat násilí, především pak ozbrojené násilí, které jednou rozpoutané, není možno kontrolovat, stejně jako nemůže přijmout smrt kohokoliv jako cestu ke svobodě, protože násilí vyvolává opět jen násilí a nutně plodí nové formy útlaku a otroctví, ještě horší než ty, od nichž chtělo osvobodit. Řekli jsme to jasně při své návštěvě v Kolumbii: "Vyzýváme vás, abyste neskládali svou důvěru ani v násilí ani v revoluci. Takový postoj odporuje křesťanskému duchu a místo aby prospěl sociálnímu povznesení, o něž právem usilujete, může je naopak opozdit."^[63] "Znovu prohlašujeme a potvrzujeme, že násilí neodpovídá ani křesťanství ani evangelium a že prudké a násilné změny struktur by byly chybné, neúčinné a jistě by odporovaly důstojnosti národa."^[64]

38. Těší nás, že si církev stále více uvědomuje, že na osvobození člověka má spolupracovat vlastním způsobem, založeným na evangelium. Co vlastně dělá? Snaží se podnítit stále více křesťanů, aby se zasazovali o osvobození druhých. Poskytuje těmto křesťanským "osvoboditelům" podněty, jež vycházejí z víry, odůvodnění jejich činnosti bratrskou láskou a sociální učením, jemuž každý opravdový křesťan musí věnovat pozornost. Toto učení se musí stát základem jeho vědomostí a zkušeností, aby je pak mohl uplatňovat ve své činnosti a úsilí. Těmito rysy se má vyznačovat elán každého angažovaného křesťana, aniž by se zaměřovaly za nějakou taktiku anebo službu určitému politickému systému. Církev se snaží, aby křesťanský zápas za osvobození nikdy nevybočoval z celkového plánu spásy, který ona sama hlásá.

Otázky, na které jsme zde poukázali, se často objevují i v debatách biskupské synody. Tomuto námětu jsme též věnovali několik objasňujících slov v projevu na závěr zmíněné synody.^[65]

Doufejme, že tyto naše úvahy pomohou překonat nejasnosti, na něž se často naráží při výkladu slova "osvobození" v různých ideologiích nebo v rozličných politických systémech či skupinách. Osvobození, které hlásá a připravuje evangelium, je totéž, které hlásal sám Kristus a které lidstvu přinesl svou obětí.

39. Od tohoto spravedlivého osvobození, spojeného s evangelizací, jež je zaměřena na struktury zaručující lidskou svobodu, nelze oddělovat ani úsilí o zajištění všech základních práv člověka, mezi nimiž zaujímá prvořadé místo náboženská svoboda. Nedávno jsme mluvili o časovosti této otázky a zdůraznili jsme, "kolik křesťanů ještě dnes je systematicky utlačováno jen proto, že jsou křesťané. Drama věrnosti Kristu a drama náboženské svobody dosud stále pokračuje, třebaže je zakrýváno kategorickými prohlášeními na obranu práv lidské osobnosti."^[66]

IV. EVANGELIZAČNÍ METODY

40. Zřejmá důležitost obsahu evangelizace nesmí zakrývat důležitost jejích metod a prostředků.

Otázka "jak evangelizovat" je stále časová, poněvadž způsoby hlásání evangelia se mění podle místních, časových a kulturních okolností a vyzývají tedy do určité míry naše schopnosti hledat a přizpůsobovat se.

Zvláště od nás, církevních pastýřů, se vyžaduje, abychom nebojácně a moudře hledali nejvhodnější a nejúčinnější způsoby, jak hlásat evangelijní poselství lidem naší doby a zůstat přitom věrni jeho obsahu. V této naší úvaze postačí, připomeneme-li některé metody, které jsou z toho či onoho důvodu zásadně důležité:

41. Aniž bychom opakovali všechno, co jsme uvedli dříve, je především záhodno zdůraznit toto: pro církev je prvním evangelizačním prostředkem svědectví vydávané skutečně křesťanským životem, v němž se člověk zcela oddá Bohu, ale přitom s bezmeznou horlivostí stejně miluje i svého bližního. V minulém roce jsme řekli skupině laiků, že "dnešní člověk raději naslouchá svědkům, kteří něco dokazují činy, než učitelům, kteří to vykládají slovy, a učitelům naslouchá jen tehdy, jsou-li zároveň i svědky."^[67] Dobře to vystihl svatý Petr ve svém popisu čistého a bezúhonného života, kterým "i takoví, kteří nechtějí víru přijmout, budou získáni beze slov".^[68] Církev tedy přivede svět k evangeliu především svým chováním a životem, tj. životem ve věrnosti Kristu, v chudobě a zdrženlivosti, ve svobodném postoji vůči mocným tohoto světa, prostě svou svatostí.

42. Kromě toho není zbytečné zdůraznit i nezbytnost kázání. Svatý Pavel podotýká: "A jak (v něj) mohou uvěřit, když o něm ještě neslyšeli? Jak (o něm) však mohou uslyšet bez hlasatele? Víra je tedy z hlásání, hlásání pak se děje slovem o Kristu."^[69] Tato zásada, stanovená kdysi svatým Pavlem, zůstává i dnes v plné platnosti.

Ano, toto slovní hlásání radostného poselství je vždy nepostradatelné. Víme dobře, že moderní člověk je už přesycen všelijakým řečením, že ho to často unavuje, anebo ještě hůře, že je proti slovům přímo imunní. Známe rovněž názory četných psychologů a sociologů, kteří tvrdí, že moderní člověk již překonal civilizaci slova, nyní již zbytečnou a neúčinnou a že nyní žije v civilizaci obrazu a zrakových vjemů. Tato fakta by nás jistě měla přimět k tomu, abychom hlásali evangelijní poselství i moderními prostředky, jež tato civilizace vynalezla. V tomto směru se ostatně již podnikly úspěšné pokusy, a můžeme je jen schvalovat a povzbuzovat, aby se ještě více rozvinuly. Avšak ani únava, kterou dnes vyvolává tolik jalového řečnění, ani aktuálnost mnoha jiných sdělovacích prostředků, neschopnosti zmenšit trvalou sílu slova, ani nás od něho odradit. Slovo zůstává stále aktuální, zejména je-li nositelem Boží moci.^[70] A proto zůstává aktuální i výrok svatého Pavla: "Víra je... z hlásání."^[71] Je to právě slovo, jež přivádí k víře ty, kdo je slyší.

43. Tato evangelizace slovem nabývá různých forem a naše horlivost nám pomůže najít jich téměř nekonečné množství. V životě totiž dochází k nesčetným rozličným událostem a

situacím, které poskytují příležitost k nevtíranému, ale přesto účinnému připomenutí toho, co náš Pán řekl za podobných okolností. Opravdová vnímavost pro duchovní hodnoty zcela postačí k tomu, abychom dovedli z události vyčíst Boží poselství. Víme však, že koncil vysoce zhodnotil bohoslužbu slova, a proto by bylo v dnešní době omylem, kdybychom v homilii neviděli účinný a vhodný prostředek k evangelizaci. Je ovšem třeba znát a umět uplatnit požadavky a možnosti homilie, aby tak nabyla své pastorační účinnosti. Především je však nutno, abychom byli o její působivosti sami přesvědčeni a abychom se jí s láskou věnovali. Hlásání evangelia slovem, zvláště je-li zařazeno jako kázání do eucharistické oběti, z níž čerpá obzvláštní sílu a přesvědčivost, má jistě speciální úlohu v evangelizaci, a to do té míry, v jaké vyjadřuje hlubokou víru kazatele a nakolik je zcela proniknuto křesťanskou láskou. Věřící při mši svaté, kdy je mezi nimi sám Kristus, si od kázání velmi mnoho slibují a mají z něho též užitek, je-li prosté, jasné, přiměřené, je-li hluboce zakořeněno v evangelijním učení a podává-li věrně to, co říká učitelský úřad církve, je-li oduševněno vyváženým apoštolským zápallem, který získává svou vlastní povahou, a je-li prosyceno nadějí, jež je živnou půdou víry a z níž se rodí mír a jednota. Mnoho farních a jiných komunit žije a vzkvétá právě zásluhou nedělních homilií, pokud ovšem tyto mají vlastnosti, které jsme právě uvedli.

Připojujeme ještě, že právě díky liturgické obnově není již mše svatá jedinou vhodnou příležitostí ke kázání. To nyní může být zařazeno – a nemělo by být zanedbáváno – i do obřadů udělování všech svátostí a do tzv. paraliturgických pobožností, při nichž se shromažďují věřící. Takové příležitosti zůstanou vždy zvlášť vhodnými pro sdělování Božího slova.

44. Jinou evangelizační metodou, která by se neměla nikdy opomíjet, je vyučování katechismu. Rozum, hlavně u dětí a dospívající mládeže, potřebuje poznat pomocí systematického náboženského vyučování základní poznatky a obsah pravdy, kterou nám Bůh zjevil a kterou církev během svých dlouhých dějin se snažila stále bohatěji vyjadřovat. Nikdo jistě nebude popírat, že cílem tohoto vyučování má být vedení k návykům křesťanského života a že nemá být pouze rozumového rázu. Evangelizační úsilí velmi získá katechetickým vyučováním v kostele, na školách a vůbec všude, kde je to možné, v každém případě pak v křesťanských rodinách, ovšem za předpokladu, že katecheté mají k dispozici vhodné učebnice, rozvážně a odborně zpracované pod vedením biskupů. Vyučovací metody mají být přiměřené věku, vzdělání a schopnostem těch, kterým se látka vykládá, a stále se má dbát na to, aby se vtiskly do paměti, myslí a do srdce základní pravdy, které pak mají proniknout celý život. Především je třeba vychovat dobré katechety – ve farnostech, v ústavech, i samotné rodiče, kteří se pak mají dále zdokonalovat v oboru tak vznešeném, nepostradatelném a náročném, jako je vyučování náboženství. Na druhé straně, aniž bychom se vydávali v nebezpečí, že zanedbáváme v čemkoli výchovu dětí, je v současné době stále zjevnější naléhavá potřeba vyučovat náboženství ve formě tzv. katechumenátu, protože mnoho mladých lidí i dospělých, kterých se dotkla Boží milost, postupně objevuje Krista a cítí potřebu zcela se mu zasvětit.

45. Pro naše století jsou charakteristické hromadné sdělovací prostředky. Proto jak první, přípravné hlásání evangelia, tak katecheze a další prohlubování víry se bez těchto prostředků nemohou obejít, jak jsme ostatně již zdůraznili.

Postavíme-li je do služeb evangelia, tyto prostředky mohou rozšířit téměř do nekonečna oblast, v níž mohou lidé naslouchat Božímu slovu, a umožní proniknout radostné zvěsti k miliónům lidí. Církev by se cítila vinna před Bohem, kdyby nevyužila těchto tak účinných prostředků, které lidský rozum stále zdokonaluje. Jejich pomocí církev "hlásá se střech"^[72] radostné poselství, jehož je strážkyní. Tyto prostředky se vlastně staly moderní a působivou kazatelnou, protože církev může jejich prostřednictvím mluvit k zástupům.

Při použití hromadných sdělovacích prostředků pro evangelizaci však vyvstává jeden problém: evangelijní poselství by mělo s jejich pomocí dospět k celým zástupům lidí, ale mělo by si zároveň uchovat i schopnost proniknout do vědomí každého jedince, zapustit kořeny v jeho srdci, zahrnout do sebe všechno, co je v tomto jedinci zvláštní a osobní – jako kdyby byl jediný, komu je poselství určeno – tak, aby získal k evangeliu zcela osobní poměr.

46. Proto také, vedle všeobecného hlásání evangelia, zůstává v platnosti a uchovává si svou důležitost i jiná, osobní, forma, když totiž jedna osoba evangelizuje přímo druhou osobu.

I Kristus často tuto formu používal, jak dosvědčují např. jeho rozmluvy s Nikodémem, Zacheem, Samaritánkou, s farizejem Šimonem a jinými, a totéž platí i o apoštolech. Konečně, co jiného znamená vykládat evangelium, než vlévat do druhých svou vlastní víru? Neměly by se vyskytovat případy, kdy naléhavost hlásat radostnou zvěst celým masám lidí má za následek, že se zapomíná na osobní hlásání evangelia, jež proniká do osobního svědomí zvláštním působením slov, jichž se při tom používá. Nikdy nebudeme moci náležitě pochválit ty kněze, kteří jsou ochotni vést lidi po cestách evangelia svatou zpovědí a osobními pastoračními rozmluvami, a tak je utvrzovat v jejich úsilí, pozdvihovat znovu při pádech a kteří jsou vždy připraveni poskytnout jim vhodnou pomoc.

47. Nikdy se dostatečně nezdůrazní fakt, že evangelizace nekončí kázáním a vyučováním křesťanské nauky. Evangelizace musí proniknout přímo do života, a to do přirozeného života, jemuž dává nový smysl právě v obzorech, jež mu evangeliem otvírá; a musí zasahovat i do nadpřirozeného života, který ovšem není popřením života přirozeného, nýbrž jeho očištěním a povznesením. Živým obrazem nadpřirozeného života je pak sedm svátostí, jakož i milost a svatost, které z nich obdivuhodně pramení.

Evangelizace se tedy rozvíjí do celé své bohaté šíře tehdy, když uskutečňuje ono nejvnitřnější pouto, anebo lépe řečeno, onen nepřetržitý vztah mezi Božím slovem a svátostmi. V určitém smyslu je omylem stavět proti sobě evangelizaci a tzv. sakramentalizaci, jak se to někdy dělá. Do jisté míry je ovšem pravda, že kdyby se udělovaly svátosti bez důkladné všeobecné i zvláštní katechetické přípravy, zbavily by se tím nakonec velké části své účinnosti. Úkolem evangelizace je právě vychovávat ve víře tak, aby tato výchova vedla každého křesťana k opravdovému svátostnému životu, aby nepřijímal svátosti jen pasivně, ale jako opravdové svátosti své víry.

48. Zde dospíváme k jedné složce evangelizace, která nás nemůže nechat lhostejnými. Máme na mysli to, čemu se dnes říká **lidová zbožnost**.

Lid má své zvláštní cesty, jimiž hledá Boha a vyjadřuje svou víru. Pozorujeme to jak v zemích, kde má církev již staleté tradice, tak i tam, kde teprve zapouští kořeny. Po dlouhou dobu byly tyto výrazy lidové zbožnosti považovány za méně ryzí a někdy se jimi i pohrdalo, ale dnes se skoro všude opět probouzejí k životu. Biskupové během nedávné synody s pastoračním realismem a pozoruhodnou horlivostí prohloubili jejich význam.

Lidová zbožnost má bezesporu i své meze. Často je vystavena pronikání tolika náboženských úchylek a dokonce i pověr. Mnohdy se zastaví jen na úrovni pouhých kultovních projevů, které nevyvolávají a nevyjadřují skutečnou víru. Může vést i k vytváření sekt a ohrožovat pravé církevní společenství.

Je-li však správně zaměřena, hlavně evangelizační výchovou, má i četné kladné hodnoty. Dokazuje totiž žízeň po Bohu, kterou mohou cítit jen prostí a chudí lidé. Vzbuzuje v nich velkodušnost, jež hraničí až s hrdinstvím, jde-li o vyznání víry. Přináší s sebou též vyvinutý smysl pro Boží vlastnosti, že totiž Bůh je naším prozřetelným Otcem a že jeho láska se mezi námi stále projevuje; plodí ctnosti, které se jinak jen zřídka pozorují, např. trpělivost, snášení kříže každodenního života, vnitřní svobodu, soucit s druhými a živou zbožnost. Proto ji také raději nazýváme **lidovou zbožností** než jen pouhým náboženským cítěním.

Pastorační láska by měla vnuknout všem těm které Bůh postavil do čela církevních obcí, správný postoj vůči této skutečnosti, jež je tak plodná, ale zároveň i snadno zranitelná. Především je nutno mít pro ni cit, umět objevit její vnitřní bohatství a nepopíratelné hodnoty, být ochotni jí pomáhat v překonávání nebezpečí úchylek. Bude-li dobře usměrněna, může se pro lidové masy stát skutečným místem setkání s Bohem v Kristu.

V. KOMU SE MÁ HLÁSAT EVANGELIUM

49. Poslední Ježíšova slova v evangeliu svatého Marka vykazují evangelizaci za pole působnosti celý svět bez jakýchkoliv hranic. Kristus tehdy řekl: "Jděte do celého světa a každé evangelium všemu stvoření."^[73]

Apoštolové a křesťané první generace brzy pochopili, jaké poučení plyne z těchto a jiných podobných slov, a učinili z nich program pro svou činnost. I samo pronásledování tím, že apoštolové rozptýlili, přispělo k rozšíření Božího slova a způsobilo, že církve pronikala do stále vzdálenějších oblastí. Tento universalismus pak ještě více zesílil, když i svatý Pavel se stal apoštolem a projevil zvláštní dar hlásat evangelium ne židům ale pohanům.

50. Křesťanská pokolení během dvaceti století narážela pravidelně na různé překážky, které se stavěly v cestu tomuto jejich všeobecnému poslání hlásat evangelium. Na jedné straně to bylo u samých hlasatelů pokušení omezit pod různými záminkami oblast svého misionářského působení, na druhé to byl odpor, často lidskými prostředky nepřekonatelný, ze strany těch, kteří měli být evangelizováni. Kromě toho musíme s bolestí konstatovat, že evangelizační dílo církve silně brzdila, ne-li přímo znemožňovala i veřejná moc. I v současné době se stává, že hlasatelé Božího slova jsou zbavováni svých práv a pronásledováni, vystavováni výhrůžkám a odstraňováni jedině proto, že káží Krista a jeho evangelium. Chováme však důvěru, že i přes tyto bolestné zkoušky se dílo těchto apoštolů ve světě nezastaví.

Navzdory těmto protivenstvím v církvi stále ožívá vědomí jejího nejhlubšího poslání, které jí dal přímo její Mistr: Do celého světa! Všem tvorstvu! Až do nejzazších končin země! Znovu se to ukázalo při nedávné biskupské synodě v podobě výzvy, aby se hlásání evangelia neomezovalo jen na určitou část či třídu lidstva, anebo na jediný typ kultury. Další příklady to možná objasní ještě lépe.

51. Již ode dne seslání Ducha svatého je základním programem církve seznámit s Kristem a s evangeliem ty, kdo je dosud neznají. Tento úkol dal církvi sám její zakladatel. Celý Nový zákon a obzvláště Skutky apoštolů dokazují, že toto misionářské úsilí, které ostatně pozorujeme v celých církevních dějinách, má přednostní a v určitém smyslu i příkladný význam.

První a počáteční evangelizaci provádí církve dosti složitými a odlišnými metodami, které se někdy označují výrazem "preevangelizace" (tj. předběžná evangelizace). I ta je však již ve skutečnosti evangelizací, třebaže jen v počátečním a dosud neúplném stupni. Uplatňuje se při ní téměř nekonečná řada různých prostředků, mezi nimiž má jistě své místo i kázání, ale mimoto i umění, vědecká průprava, filozofický výzkum a oprávněné působení na city lidského srdce.

52. Ačkoliv toto prvotní hlásání evangelia je určeno zvláště těm, kdo dosud nikdy neslyšeli o Kristově radostné zvěsti anebo dětem, je zřejmé, že tento způsob je stejně nutný hlavně proto, že dnešní svět se často odkřesťanšťuje – i pro mnoho lidí, kteří sice byli pokřtěni, ale vůbec nežijí křesťansky, dále pro prosté lidi, kteří sice mají určitou víru, ale neznají dobře její

základní pravdy; a konečně i pro vzdělance, kteří cítí potřebu poznat Krista jinak, než jak je tomu učili v dětství, i pro řadu dalších lidí.

53. Evangelizace se obrací i k těm početným skupinám lidstva, které vyznávají nekřesťanská náboženství. Církev je respektuje a váží si jich, poněvadž jsou živým výrazem ducha obsáhlých lidských seskupení. V těchto náboženstvích je skryta i odezva celých tisíciletí hledání Boha, hledání dosud neukojeného, ale mnohdy tak upřímného a opravdového. Tato vyznání mají i úctyhodné množství hluboce náboženských textů a učila celá lidská pokolení vzývat Boha. Jsou v nich rovněž rozesety **zárodky Božího slova**^[74] a mohou se stát základem pro opravdovou "evangelijní přípravu"^[75], abychom použili výstižného výrazu 2. vatikánského koncilu, který jej převzal od Eusebia Cesarejského.

Takový stav věcí přirozeně vyvolává složité a choulostivé otázky, které je třeba studovat ve světle křesťanské tradice a učitelského úřadu církve, abychom mohli dnešním i budoucím misionářům otevřít nové obzory pro jejich styky s nekřesťanskými náboženstvími. A chceme zdůraznit především pro současnou dobu, že ani respekt a úcta k těmto náboženstvím ani složitost problémů, jež z toho vznikají, nejsou pro církev důvodem, aby přestala hlásat Krista nekřesťanům. Naopak, církev se domnívá, že tito mají právo poznat celé bohatství Kristova tajemství,^[76] v němž podle naší víry může veškeré lidstvo najít v netušené plnosti všechno to, co se tápavě snaží vypátrat o Bohu, o člověku a jeho údělu, o životě, smrti a pravdě. Tedy třebaže jsou v těchto vyznáních přirozené náboženské projevy hodné opravdové úcty, církev přes to vše vychází z faktu, že Kristovo náboženství, které šíří pomocí evangelizace, umožňuje objektivně člověku vstoupit ve styk s Božím plánem spásy, uvědomit si živou Boží přítomnost a činnost. Tím rovněž umožňuje, aby poznal tajemství Boha jako Otce, který opatruje lidstvo. Jinými slovy, naše náboženství umožňuje navázat skutečný a živý styk s Bohem, který ze své strany nedokáže navázat ostatní náboženství, třebaže i ona, abychom tak řekli, vztahují své ruce k nebi.

Proto církev stále udržuje své misionářské nadšení a v současném dějinném období ho chce ještě zesílit. Cítí se v tomto ohledu odpovědnou vůči celým národům. Neodpočine si, dokud neučiní vše, co je v jejích silách, pro rozšíření radostné zvěsti o Kristu Spasiteli. Připravuje stále nové generace apoštolů. Konstatujeme to s potěšením právě nyní, kdy se najdou i lidé, kteří myslí a dokonce i tvrdí, že misionářský zápal a rozmach se již vyčerpал a že doba misíí už minula. Biskupská synoda na to odpověděla, že misijní činnost nikdy nevyprahne a že církev o ni bude stále usilovat.

54. Církev ovšem ví, že tím není zproštěna úkolu věnovat stejně neúnavnou pozornost i těm, kdo již věří a jsou často již po celá pokolení ve styku s evangeliem. Snaží se prohlubovat, posilovat a oživovat víru těch, kdo se již považují za věřící, a usiluje, aby z nich byli věřící vyzrálejší a opravdovější.

V dnešní době se tato víra musí skoro neustále vyrovnávat se **sekularismem** a dokonce i s aktivním ateismem: je vystavována zkouškám a výhrůzkám; je obléhána a vede se proti ní boj. Hrozí jí nebezpečí zadušení nebo vyhladovění, nebudeme-li ji stále živit a podporovat. Evangelizovat tedy velmi často znamená dodávat víře věřících tuto nezbytnou potravu a podporu, a to zejména pomocí katecheze s bohatou náplní evangelijního učení a vyjadřovanou jazykem přiměřeným době a lidem.

Katolická církev se stejně pečlivě stará i o křesťany, kteří s ní nežijí v plném společenství. Společně s nimi usiluje o jednotu, jak si ji přál Kristus, hlavně ovšem o to, aby se uskutečnila jednota v pravdě. Současně si ale též uvědomuje, že by se těžce prohřešila proti svým povinnostem, kdyby mezi nimi nevydávala svědectví o plnosti Božího zjevení, jehož poklad sama střeží.

55. Důležitá je i starost, kterou projevila výše zmíněná biskupská synoda o dvě navzájem odlišné oblasti, které však jsou přesto spřízněné, protože každá svým způsobem vyzývá k evangelizaci.

Prvou z nich lze nazvat postupný růst nevěry v moderním světě. Synoda se snažila tento moderní svět popsat. Kolik ideologických proudů se skrývá pod tímto všeobecným pojmem, kolik hodnot a protihodnot, kolik skrytých tužeb nebo zárodků zhouby, kolik starých přesvědčení, jež mizí, aby ustoupila novým, podmanivějším! Z duchovního hlediska se tento moderní svět zmítá v tom, co jeden současný autor nazval "dramatem ateistického humanismu".^[77]

Na jedné straně je třeba konstatovat v samém srdci tohoto současného světa jev, který se stává téměř jeho nejpřekvapivějším znakem, totiž **sekularismus**. Nemluvíme zde o **sekularizaci**, protože ta znamená snahu, která je sama o sobě správná, oprávněná, slučitelná s vírou a náboženstvím, totiž snaha odhalit ve stvoření, v každé věci a v celém vesmíru zákony, kterými se řídí s určitou vlastní **autonomií**, v hlubokém přesvědčení, že tyto zákony stanovil Stvořitel. Nedávná biskupská synoda potvrdila též v tomto smyslu "oprávněnou autonomii kultury a zvláště věd."^[78] Skutečným sekularismem však rozumíme takové pojetí světa, ve kterém se tento svět rozvíjí sám od sebe, aniž by hledal příčinu v Bohu, jenž se tak stává zbytečným a nepohodlným. Takový sekularismus, aby zdůraznil moc člověka, nakonec končí tím, že o Boha nedbá a dokonce ho i popírá.

Nové formy ateismu – máme na mysli **antropocentrický** ateismus, který už není abstraktní a metafysický, nýbrž pragmatický, programový a bojovný – jak se zdá, vyrůstají právě z tohoto sekularismu. Ve spojitosti s tímto ateistickým **sekularismem** dotírají na nás každý den pod nejrůznějšími způsoby i konsumní civilizace, **hedonismus** povýšený na nejvyšší hodnotu, touha po moci a vládě, různé formy diskriminace, což jsou jen nelidské sklony tohoto **humanismu**.

Na druhé straně však v témže moderním světě nelze kupodivu popírat ani existenci skutečně křesťanských prvků a evangelijních hodnot, projevujících se přinejmenším jako pocit prázdnoty a stesk. Nebylo by přehnané mluvit v této souvislosti o mohutném a tragickém volání po evangelizaci.

56. Druhou oblastí jsou tzv. matrikoví věřící. Dnes je to velký počet pokřtěných, kteří sice většinou formálně nezapřeli svůj křest, avšak značně se od něho vzdálili a nežijí podle něho. Tito tzv. matrikoví věřící jsou v dějinách křesťanství velmi starým jevem, který je spjat s přirozenou slabostí a nedůsledností, kterou nosíme bohužel sami ve svém nitru. Dnes však vykazuje tento jev nové charakteristické rysy a často se to vysvětluje odtržením se od minulosti, jež je příznačné pro naši dobu. Vzniká i z toho, že křesťané dnes žijí společně s nevěřícími a jsou trvale vystaveni jejich vlivu. Na druhé straně však dnešní matrikoví

křesťané na rozdíl od dřívějších se snaží vysvětlit a ospravedlnit svůj postoj vnitřním náboženským přesvědčením, osobní autonomií a opravdovostí.

Vidíme tedy, že ateisté a nevěřící na jedné straně a matrikoví věřící na straně druhé kladou evangelizaci odpor, který nelze podceňovat. U prvních pozorujeme určitý vytrvalý odpor a neschopnost uvědomit si nový řád, nový smysl světa, života a dějin, který ovšem nepochopí, kdo nevychází z Boha jako absolutní bytosti. Odpor těch druhých vyvěrá z jakési netečnosti a ze záporného stanoviska člověka, který se tu už cítí doma a je přesvědčen, že už to všechno zná a vyzkoušel, a proto že už tomu nevěří.

Ateistický sekularismus a tzv. matrikoví věřící se vyskytují mezi dospělými i mládeží, u tzv. elity i v širokých masách, ve všech kulturních oblastech, ve starých i mladých církvích. Církevní evangelizační činnost nemůže tyto dva světy přehlížet a vyhýbat se jim. Naopak, musí neustále hledat přiměřené prostředky a jazyk, jimiž by je mohla seznámit s Božím zjevením a vírou v Ježíše Krista, anebo s nimi o těchto věcech začít znovu mluvit.

57. Podobně jako Kristus během svých kázání nebo apoštolové v den seslání Ducha svatého, i církve vidí před sebou nedohledný zástup lidí, kteří potřebují evangelium a mají na ně právo, protože Bůh "chce, aby se všichni lidé zachránili a došli k poznání pravdy".^[79]

Církev si je vědoma své povinnosti hlásat spásu všem lidem a ví, že evangelijní poselství není vyhrazeno jen malé skupině zasvěcenců, privilegovaných, či vyvolených osob, nýbrž je určeno všem. Církev cítí stejně jako Kristus úzkost při pohledu na rozptýlené a vyčerpané zástupy, jež se podobají "ovcím bez pastýře" a často též opakuje jeho slova: "Je mi líto zástupu".^[80] Uvědomuje si však také, že má-li se hlásání evangelia setkat s účinkem v srdcích těchto zástupů, musí se obrátit se svým poselstvím na komunity věřících, které je pak mohou a mají zprostředkovat druhým.

58. Nedávná biskupská synoda se těmito malými čili základními komunitami podrobně zabývala, poněvadž se o nich v dnešní církvi často mluví. Co vlastně jsou a z jakého důvodu by mělo být hlásání evangelia určeno zvláště jim a proč by je měly současně i ony hlásat dalším?

Podle různých sdělení účastníků synody tyto komunity kvetou prakticky všude, ale velmi se mezi sebou liší jak v téže oblasti tak i mimo ni.

V některých krajích vznikají a rozvíjejí se až na některé výjimky uvnitř církve. Jsou solidární s jejím životem, čerpají z jejího učení a žijí v jednotě s jejími pastýři. V tomto případě se rodí z potřeby podílet se důkladněji na církevním životě nebo z přání a hledání lidštějšího života.

Rozsáhlejší komunity jim takovou možnost mohou jen stěží poskytnout, zvláště v dnešních velkoměstech, která vedou k životu v masách, kde se však lidé navzájem neznají. Základní komunity mohou povznést svým způsobem na duchovní a náboženskou úroveň – pobožnostmi, prohlubováním víry, bratrskou láskou, modlitbou a společenstvím se svými pastýři – pouze malou sociologickou komunitu, např. vesnici apod. Anebo se chtějí malé komunity scházet, aby společně naslouchaly Božímu slovu a rozjímaly o něm, aby společně přijímaly svátosti a byly spojeny eucharistickým poutem. Tyto skupiny stmelují např. věk, kulturní úroveň, občanský stav nebo sociální postavení, takže je mohou tvořit manželské dvojice, mládež, příslušníci určitých zaměstnání atd., tedy osoby, které život již spojil v boji

za spravedlnost, bratrskou pomoc chudým a za povznesení člověka. Anebo se v těchto komunitách scházejí tam, kde nedostatek kněží nedovoluje normální život farního společenství. Toto vše se předpokládá uvnitř církví ustanovených komunit, především uvnitř místních církví a farností.

V jiných krajích se naopak tyto základní komunity ustavují v duchu ostré proticírkevní kritiky. S oblibou pranýřují církev jako pouze **institucionální** a samy se proti ní stavějí jako charismatické komunity, které se zbavily struktur a inspirují se jedině evangeliem. Jejich charakteristickým rysem je tedy postoj, který odmítá a kárá církev v jejích právoplatných projevech, tedy její hierarchii a vnější projevy. Takovou církev zásadně popírají. Sledují-li tuto linii, zaměří se brzy **ideologicky** a končí jako oběti nějakého politického proudu, tedy systému nebo dokonce strany, a tím jim hrozí nebezpečí, že jimi budou zneužity.

Už tady je značný rozdíl: komunity, které se pro svůj sklon ke kritice samy odtrhávají od církve a poškozují její jednotu, mohou se sice nazývat základními komunitami, ale je to označení čistě sociologické. Nemohou se tedy – bez zneužití toho výrazu – nazývat základními **církevními** komunitami, i když chtějí navzdory svému postoji proti hierarchii zůstat v jednotě s církví. Základní církevní komunity jsou jen ty druhé, které se scházejí uvnitř církve, aby podporovaly její růst.

Jen takové komunity budou místem hlásání evangelia a to přinese prospěch i širším komunitám, zvláště jednotlivým místním církvím, a budou i nadějí pro všeobecnou církev, jak jsme již řekli při zakončení zmíněné synody, a to v té míře:

- nakolik čerpají z Božího slova a nenechají se ovlivňovat politickými či jinými módními ideologiemi, které jsou stále připraveny využít jejich nesmírných lidských schopností;
- nakolik zůstávají v pevném spojení s místní církví, do níž jsou začleněny, a s všeobecnou církví a tak se vyhnou nebezpečí – bohužel velmi reálnému –, že se uzavrou samy do sebe, že se budou považovat za jedinou pravou Kristovu církev a vyloučí pak všechny ostatní komunity;
- nakolik zachovávají upřímně společenství s pastýři, které Bůh dává své církvi, a s učitelským úřadem, který jim Kristův Duch svěřil;
- nakolik se nepovažují za jediné příjemce a vykonavatele, nebo dokonce i strážce čistoty evangelia, a naopak, nakolik s vědomím, že církev je mnohem rozsáhlejší a skládá se z různých složek, přijmou skutečnost, že se církev může realizovat i jinak než v jejich společenství;
- nakolik v nich stále vzrůstá uvědomění, horlivost, úsilí o odpovědnou práci a pokud z nich vyzařuje misijní duch; – nakolik si udržují univerzálnost a vyhýbají se sektářství. Za těchto podmínek, jistě náročných, ale též povznášejících, budou základní církevní společenství odpovídat svému prvotnímu povolání, to je naslouchat evangeliu a být jeho privilegovanými příjemci. Pak se jistě tato společenství stanou i hlasateli radostné zvěsti.

VI. HLASATELÉ EVANGELIA

59. Lidé, kteří hlásají ve světě evangelium spásy, činí tak z příkazu Krista Spasitele, jeho jménem a s jeho milostí. "Ale jak mohou hlásat, jestliže nebyli posláni?"^[81] – tato slova napsal svatý Pavel, který byl bezesporu jedním z největších hlasatelů evangelia. Nikdo tedy nemůže vykonávat tento úkol, aniž by k tomu byl pověřen.

Druhý vatikánský koncil dal na tuto otázku jasnou odpověď: Církev "je povinna jít do celého světa a hlásat evangelium všemu stvoření, protože tak jí to Bůh uložil."^[82] A na jiném místě čteme: "Poněvadž je církev celá misionářská, dílo hlásat evangelium je základní povinností Božího lidu."^[83]

Na tento úzký svazek mezi církví a hlásáním evangelia jsme poukázali již výše. Tím, že hlásá Boží království a buduje je, církev zároveň zapouští kořeny ve světě jako znamení a nástroj tohoto království, které již je zde a přichází mezi nás. Koncil vzal za svůj důležitý výrok svatého Augustina o misionářské činnosti apoštolů: "Plodí obce věřících tím, že hlásají slovo pravdy."^[84]

60. Skutečnost, že církev je vyslána a určena k hlásání evangelia, by nás měla přivést k dvojímu pevnému přesvědčení.

Za prvé: Evangelizace není nikdy pro nikoho jen osobní, izolovanou činností, naopak, je to činnost hluboce církevní. Jestliže tedy i ten úplně neznámý hlasatel evangelia, katecheta nebo duchovní pastýř káže radostnou zvěst, třeba i na tom nejdlehlším místě, jestliže tam shromáďuje svou malou obec nebo udílí svátosti, i kdyby tam byl jen on sám, i v takovém případě je zcela jistě jeho činnost svázána s evangelizační činností celé církve, a to nejen **institucionálními** pouty, nýbrž i neviditelnými svazky, jež koření v Boží milosti. To znamená, že takový člověk nesmí považovat hlásání evangelia jen za svou osobní a soukromou věc, ani je nesmí hlásat na základě své vlastní inspirace, nýbrž jen ve spojení s posláním celé církve a jejím jménem.

Druhé přesvědčení vyplývá z prvního: jestliže všichni hlásají evangelium ve jménu církve, která opět ze své strany tak činí z Božího pověření, žádný hlasatel evangelia není absolutním pánem této své činnosti a nemůže vyvíjet tuto činnost podle osobních měřítek a plánů, nýbrž ve společenství s církví a s jejími pastýři. Jak jsme již zdůraznili, celá církev je misionářská. To znamená, že se cítí odpovědnou za úkol šířit evangelium jak na celém světě tak i v každé jeho jednotlivé části.

61. Nyní se s vámi, bratři a synové, pozastavíme v této naší úvaze u jednoho dnes zvláště důležitého problému. První křesťané rádi vyznávali svou hlubokou víru v církev, říkali o ní, že je rozšířena na celý vesmír, a dosvědčovali tuto svou víru jak v liturgii tak i ve výpovědích před soudci a katany i ve svých apologetických spisech. Plně si uvědomovali, že patří k velkému společenství, které nemůže omezit ani prostor ani čas. "Do církve podle nich patřili všichni, od spravedlivého Ábela až do posledního vyvoleného,"^[85] církev sahá "až na konec země"^[86] a "až do konce světa."^[87]

Takovou chtěl mít církev i náš Pán, totiž univerzální, jako veliký strom, v jehož větvích hnízdí ptactvo nebeské,^[88] jako síť, která zahrnuje všechny druhy ryb^[89] a kterou Petr táhne ke břehu naplněnou stotřiapadesáti rybami,^[90] jako stádo, které vodí na pastvu jen jeden pastýř.^[91] Univerzální církev bez mezí a hranic, kromě těch, jež bohužel vznikají v srdci a v duši hříšníka.

62. Tuto univerzální církev však zosobňují jednotlivé církve, které opět tvoří určité množství lidí mluvících určitým jazykem, patřících k určité kultuře a rase. Současný člověk je obzvláště citlivý k bohaté náplni těchto jednotlivých (místních) církví.

Musíme si však dávat pozor, abychom nechápali univerzální církev jen jako souhrn nebo jako – lze-li použít tohoto výrazu – více méně nesourodou federaci jednotlivých zásadně mezi sebou odlišných církví. Podle přání našeho Pána to má být stále jedna a táž církev, univerzální svým povoláním a posláním, třebaže zapouští kořeny v nejrůznějších kulturních prostředích a sociálních a lidských podmínkách, a třebaže nabývá v každé části světa jiné tvárnosti a liší se svými vnějšími projevy.

Proto také každá místní církev, kdyby se dobrovolně odštěpila od univerzální církve, ztratila by tím svůj vztah k Božímu záměru a ochudila by se tím o svůj celocírkevní rozměr. Na druhé straně pojem církve rozšířený po celém světě by se tím stal abstrakcí, protože taková církev se stává konkrétní a živou jedině skrze jednotlivé církve. Jedině budeme-li mít stále na zřeteli tyto dva póly, budeme moci plně pochopit celé bohatství těchto vztahů mezi univerzální církví a církvemi místními.

63. Jednotlivým prvkem jednotlivých církví nejsou jen jejich členové, nýbrž i jejich tužby, zvláštní vlohy i meze, způsob jejich modlitby, jejich světový i životní názor. Právě tím se od sebe navzájem liší a jejich úkolem je přizpůsobit tomuto svému zvláštnímu prostředí základní obsah evangelijního poselství a aniž by se tím nějak změnilo jeho základní pravdy, přetavit ho takovým způsobem, aby mu členové těchto církví dobře rozuměli. Evangelium jim tedy musí být hlášáno jejich jazykem.

K této přeměně, k tomuto přetavení musí dojít – ovšemže se zvláštním zřetelem, s ohleduplností a s odbornou znalostí, kterou vyžaduje taková látka jako je evangelium, – na poli liturgie,^[92] katecheze, teologické formulace, druhotných církevních struktur a jednotlivých církevních úřadu a služeb. Výraz "jazyk" je zde třeba chápat ani ne tak ve smyslu sémantickém a literárním, jako spíše v tzv. antropologickém a kulturním smyslu.

Je to bezesporu složitý problém. Evangelizace ztrácí citelně na své síle a účinnosti, jestliže nebere zřetel na určitý národ, k němuž se obrací, a jestliže nepoužívá jeho jazyka a symbolů, jestliže si nevšímá jeho problémů a jestliže se konečně nezajímá o jeho konkrétní život. Na druhé straně však hrozí evangelizaci též nebezpečí, že ztratí sobě vlastní sílu a ducha a že se prostě rozplyne, jestliže zbaví svůj obsah toho, co je v něm základní a podstatné, jedině proto, aby přizpůsobila zásadní pravdy určitému místnímu prostředí. Tím však obětuje univerzální skutečnost místním požadavkům a obětuje i jednotu, bez níž nemůže nic univerzálního existovat. Pouze církev, která si udrží vědomí své univerzality a která dokazuje, že je opravdu univerzální, může hlásat poselství, jemuž porozumějí všichni lidé, bez ohledu na hranice a krajové rozdíly.

Obzvláštní pozornost vůči jednotlivým církvím může ostatně univerzální církev jen obohatit. Je nepostradatelná a velmi naléhavá. Odpovídá totiž nejhlubším tužbám národů a lidských společenství, která se snaží poznávat stále hlouběji svou vlastní tvářnost.

64. Toto obohacení má však jednu podmínku: vyžaduje totiž trvalé a hluboké zaměření jednotlivých církví na univerzální církev. Je třeba též zdůraznit, že ti nejprostší křesťané, kteří jsou také nejvěrnější evangeliu a mají opravdový smysl pro církev, jsou přímo živelně citliví na tento univerzální rys církve. Cítí přímo instinktivně a velmi silně tuto potřebu univerzálnosti, vědí, že tam mají své místo, jednomyslně k ní tíhnou a v nejhlubším nitru trpí, jestliže je někdo ve jménu teorií, kterým nerozumějí, chce vměstnat do církve zbavené univerzálnosti, do nějaké oblastní církve bez širších obzorů.

Na druhé straně nám dějiny dokazují, že pokaždé, když se některá jednotlivá církev odtrhla od univerzální církve a od svého životního a viditelného středu, třebaže s nejlepšími úmysly a na základě teologických, sociologických, politických či pastoračních důvodů, anebo i s přáním získat určitou svobodu pohybu a činnosti, ztěžka se vyhnula – pokud se jí to vůbec podařilo – dvěma stejně závažným nebezpečím, totiž izolaci, jež působí její odumírání a po níž brzy následovala další štěpení, poněvadž každá její buňka se od ní oddělila podobně jako ona sama od ústředního jádra. Dále byla vystavena nebezpečí, že ztratí svou vlastní svobodu, právě proto, že se odštěpila od středu a od ostatních jednotlivých církví, jež jí dodávaly sílu a energii, a tím se pak dostala do vleku různých sil, které se jí snažily podrobit a využívat.

Čím těsněji je kterákoliv jednotlivá církev spojena s univerzální církví pevnými svazky vzájemného společenství – to znamená v lásce, věrnosti, v ochotném přijímání Petrova učitelského úřadu, v jednotě modlitby (*lex orandi*), jež je též jednotou víry (*lex credendi*), v úsilí o jednotu i se všemi ostatními místními církvemi, které tvoří univerzální církev – tím více bude tato místní církev schopna přizpůsobovat poklad víry oprávněné výrazové různosti vyznávání víry, modlitby, kultu, života a jednání věřících a poroste tím i její duchovní vliv na národ, v němž působí. Získá tím i větší schopnost opravdu evangelizovat, tj. čerpat z univerzálního duchovního majetku církve ve prospěch svého vlastního národa a zároveň sdělovat univerzální církvi i zkušenosti vlastního lidu k dobru všem ostatním.

65. Právě v tomto smyslu jsme chtěli zdůraznit při ukončení třetího valného synodálního zasedání jasnými a láskyplnými slovy, že úkolem Petrova nástupce je být viditelným, živým a dynamickým principem jednoty mezi místními církvemi a tím i principem univerzality jediné církve.^[93] Podtrhli jsme též velkou odpovědnost, která na nás leží, ale kterou spolu s námi nesou i bratři v biskupské službě; a sice, zachovat neporušený obsah katolické víry, kterou Kristus svěřil apoštolům. Tento obsah víry, i když je překládán do všech jazyků, musí zůstat neporušený a nezkreslený. I když jej každý národ vyjadřuje vlastními symboly a vysvětluje teologickými formulacemi, jež berou v úvahu místní, kulturní a sociální prostředí a rasové zvláštnosti, obsah katolické víry musí přesto zůstat takový, jaký ho učitelský úřad církve sám obdržel a dále předává.

66. K hlásání evangelia je tedy povolána celá církev. Přesto však je třeba vyvíjet při plnění tohoto úkolu různé druhy činnosti. Tato různost úkolů v zásadní jednotě hlásání evangelia tvoří právě jeho bohatství a krásu. Připomeňme si stručně, o jaké úkoly jde.

Především chceme zdůraznit naléhavost, s níž náš Pán v evangeliu svěřuje apoštolům jejich úlohu hlásat Boží slovo. Sám je vybral^[94] a vychovával je po několik let důvěrného osobního styku,^[95] ustanovil je^[96] a rozeslal^[97] jako oprávněné svědky a učitele poselství spásy. Apoštolové pak ze své strany vysílali do světa své nástupce, kteří pokračují ve šlépějích apoštolů v hlásání radostné zvěsti.

67. Petrovu nástupci je z Kristovy vůle uložen přední úkol učit zjevené pravdy. Nový zákon nám často líčí svatého Petra, který "naplněn Duchem svatým" se ujímá slova jménem všech.^[98] Proto také svatý Lev Veliký mluví o Petrovi jako o člověku, který si zasloužil prvenství v apoštolátu.^[99] I církev umístila papeže "na sám vrchol apoštolátu – in apice, in specula".^[100] Druhý vatikánský koncil zdůraznil tuto jeho vlastnost tím, že prohlásil: "Kristovo přikázání hlásat evangelium všemu stvoření (Mk 16,15) se týká především a obzvláště biskupů ve spojení s Petrem a pod jeho vedením."^[101]

Plná, nejvyšší a univerzální moc,^[102] kterou Kristus dal svému vikáři, aby vládl církvi jako nejvyšší pastýř, záleží tedy zejména ve vlastním hlásání radostné zvěsti o spáse a ve svěřování tohoto hlásání jiným.

68. Biskupové jsou nástupci apoštolů a ve spojení s následníkem svatého Petra získávají svým biskupským svěcením oprávnění učit v církvi zjevené pravdy. Jsou tedy učiteli víry.

S biskupy jsou v evangelizační službě sdružení se zvláštní odpovědností ti, kdo na základě svého kněžského svěcení "vystupují v Kristově osobě a jménu"^[103], aby vychovávali Boží lid ve víře, kázali a udíleli mu Tělo Páně a jiné svátosti.

Proto právě my, pastýři duší, si musíme uvědomit tuto svou povinnost více než všichni ostatní členové církve. Hlásání Božího evangelia je to, co dodává zvláštnosti naší kněžské službě, to, co stmeluje v hlubokou jednotu různorodou činnost během celého našeho života, to, co charakterizuje každou naši činnost. Ano, cílem každé naší akce je "hlásání evangelia".^[104]

Hlavním rysem naší totožnosti, o němž by nemělo být pochybnosti a proti němuž by nemělo být námitek, je právě skutečnost, že my jako pastýři, jsme byli vybráni z milosrdenství Nejvyššího pastýře^[105] přes všechny naše nedostatky, abychom s autoritou hlásali Boží slovo, shromáždili rozptýlený Boží lid, posilovali ho svátostmi, jež jsou znameními Kristova působení, vedli ho ke spáse a udržovali ho v oné jednotě, jejímiž jsme my sami v rozličných stupních živými a aktivními nástroji, a abychom neustále oživovali tuto obec věřících shromážděnou kolem Krista v duchu jejího povolání. Jestliže toto všechno plníme podle svých lidských možností a s pomocí Boží milosti, uskutečňujeme tím vlastní dílo hlásání evangelia: My jako pastýř univerzální církve, naši bratři v biskupské službě v řízení svých jednotlivých církví, kněží a jáhnové ve spolupráci se svými biskupy ve společenství, jehož zdrojem je svátost kněžského svěcení a láska k církvi.

69. Řeholníci mají ve svém životě zasvěceném Bohu zvláštní výsadní prostředek k účinnému šíření evangelia. Povahou svého bytí a života se začleňují do dynamismu celé církve, zaměřené k absolutnu, jímž je Bůh, a povoláné ke svatosti. Řeholníci vydávají svědectví o této její svatosti. Ztělesňují totiž touhu církve ponořit se do života podle

evangelijních blahoslavenství. Jejich život je symbolem plného oddání se Bohu, církvi a bližním.

Tak řeholníci nabývají zvláštní důležitosti, totiž ve spojitosti s povahou svého svědectví, které, jak jsme již prohlásili, má při evangelizaci prvořadý význam. Jejich tiché svědectví chudoby a vnitřní svobody, čistoty a ryzí prostoty, jakož i oddané poslušnosti, se může stát výzvou světu i samé církvi, ale zároveň i výmluvným způsobem hlásání evangelia, neboť je schopno hluboce zapůsobit i na nekřesťany dobré vůle, kteří jsou citliví k určitým hodnotám.

V této perspektivě je možno i vytušit, jakou úlohu mají při evangelizaci řeholníci a řeholnice, kteří svůj život zasvětili modlitbě, tichu, pokání a oběti. Jiní řeholníci se ve velkém počtu věnují přímo hlásání Krista. Jejich misionářská činnost závisí bezesporu na hierarchii a musí odpovídat pastoraci, kterou tato hierarchie chce uskutečňovat. Každý si jistě uvědomuje, jak nesmírně přispěti a stále přispívají k evangelizaci. Díky tomu, že se zcela zasvětili Kristu, mohou řeholníci dobrovolně a svobodně všeho zanechat a jít hlásat evangelium až na kraj světa. Jsou vynalézaví, jejich apoštolát je často velmi originální a jejich genialita vzbuzuje obdiv. Jsou i velkodušní. Nalézáme je často v misiích jako předsunuté hlídky, riskují přitom své zdraví a někdy i život. Ano, církev je jim opravdu velmi zavázána.

70. Laikové jsou svým povoláním postaveni do středu světského prostředí a jsou určeni k nejrůznějším časným úkolům. Proto také mají hlásat evangelium zvláštním způsobem.

Jejich hlavní a bezprostřední úlohou není zakládání a rozvoj církevních komunit, neboť to je specifickým úkolem duchovních pastýřů, nýbrž mají uvádět ve skutečnost všechny skryté křesťanské a evangelizační možnosti, které již v konkrétním světovém dění existují a působí. Vlastním polem jejich evangelizační činnosti je rozsáhlý a složitý svět politiky, hospodářství a sociálních vztahů, jakož i svět kultury, věd a umění, mezinárodního života a hromadných sdělovacích prostředků. Jsou jim však otevřeny i jiné situace, přístupné pro evangelizaci, jako jsou např. manželská láska, rodina, výchova dětí a dospívající mládeže, zaměstnání a lidské utrpení. Čím více budou na těchto polích působit laikové proniknutí duchem evangelia, se smyslem pro odpovědnost v těchto oblastech působnosti a aktivně v nich i pracující, kteří budou připraveni pro tuto práci a budou si vědomi povinnosti rozvíjet všechny své křesťanské schopnosti, které v nich často dřímají nevyužity, tím více všechny tyto politické, sociální a jiné skutečnosti budou postaveny do služeb budování Božího království a tím i spásy v Ježíši Kristu, aniž by přitom ztrácely či obětovaly svou lidskou složku. Naopak, projeví se tím i jejich nadpřirozený rozměr často neznámý a netušený.

71. V oblasti laického apoštolátu nemůžeme nezdůraznit evangelizační činnost rodiny. V různých obdobích církevních dějin si rodina plně zasloužila svou krásnou definici "domácí církve", kterou znovu potvrdit Druhý vatikánský koncil.^[106] To znamená, že v každé křesťanské rodině by se měly odrážet a projevovat určité rysy celé církve jako takové. Kromě toho rodina stejně jako církve se má stát prostředím, v němž se předává a z něhož vyzařuje evangelium.

Proto také v rodině, která si je vědoma tohoto svého poslání, všechny její složky a rysy evangelizují a zároveň jsou i evangelizovány. Rodiče nejen učí své děti evangelium, ale i sami zakoušejí vliv evangelia, dětmi niterně prožitého. Taková rodina se stává hlasatelkou evangelia i jiným rodinám a celému prostředí, ve kterém žije.

I rodiny vzniklé ze smíšených manželství jsou povinny hlásat Krista svým dětem v té plnosti, kterou ukládá společný křest. Mimoto na nich spočívá ještě jiný nesnadný úkol, totiž vytvářet v rodině jednotu.

72. Okolnosti nás vedou k tomu, abychom věnovali zvláštní pozornost mládeži. Mládež roste svým počtem, roste i její vliv ve společnosti a problémy, které ji trápí, musí nutně vzbudit touhu a úsilí horlivě a inteligentně seznamovat mládež s evangelijním ideálem, podle něhož by mohla žít. Na druhé straně však je též třeba, aby mládež, dobře vychovaná ve víře a v modlitbě, i sama apoštolsky působila mezi jinými mladými lidmi. Církev si mnoho slibuje od tohoto jejího přínosu a my sami jsme několikrát projevili mladým lidem svou plnou důvěru.

73. Tím nabývá své plné důležitosti aktivní působení laiků ve světě. Přesto však nemůžeme zanedbávat a opomíjet i jinou stránku: že totiž se laikové mohou cítit povoláni, anebo skutečně i povoláni jsou, ke spolupráci se svými pastýři ve službě církevnímu společenství. Usilují o jeho růst a životnost a přispívají k tomu nejrůznějšími službami, podle milostí a darů, kterých se jim od Pána dostalo.

S velikou vnitřní radostí pozorujeme celou tu legii pastýřů, řeholníků a laiků, kteří s nadšením pro hlásání evangelia hledají stále vhodnější prostředky k účinnějšímu šíření evangelia. Povzbuzujeme tento nový směr, který se dnes v církvi projevuje. Nejdříve se začíná uvažovat a z těchto úvah pak vznikají nové druhy apoštolátu, schopné omladit a posílit dynamické hlásání evangelia.

Je jisté, že církev, kromě zřízených úřadů, pro které jsou někteří přijati za pastýře a zasvěcují se zvláštním způsobem službě společenství, uznává i úlohu a práci těch, kteří sice nebyli k tomuto úkolu posvěceni, ale jsou schopni zajistit v církvi určité služby.

V tomto ohledu nám pomůže, přihlédneme-li k počátkům církve, protože tak budeme moci využít jejich zkušeností. Jsou to zkušenosti velmi platné, protože právě ony umožnily upevnění, růst a rozšíření církve. Při tomto čerpání z původních zdrojů je však třeba věnovat pozornost i současným potřebám lidstva a církve. Čerpat z těchto podnětných zdrojů, neničit žádnou z hodnot, které jsou v nich obsaženy, a přitom se umět přizpůsobit nynějším požadavkům a potřebám, to jsou základní směrnice pro uvážlivé hledání a hodnocení způsobů apoštolátu a služeb, které dnes církev potřebuje a které mnoho jejích členů je ochotno vykonávat pro větší životnost církevní komunity. Tyto služby nabudou své opravdové pastorační hodnoty v té míře, v jaké se rozhodnou naprosto respektovat jednotu a držet se pokynů svých duchovních pastýřů, neboť právě oni jsou zodpovědní za církevní jednotu a jsou i jejími tvůrci.

Tyto služby a druhy apoštolátu jsou zdánlivě nové, ale ve skutečnosti těsně navazují na dřívější osvědčené zkušenosti církve, např. s katechety, předříkávači a předzpěváky, i s těmi, kdo se věnují službě Božího slova, pečují o potřebné bratry nebo konečně i zkušenosti, pokud jde o vedoucí malých komunit, o odpovědné vedoucí apoštolských hnutí a o jiné odpovědné vedoucí. Tyto zkušenosti jsou důležité k zakořenění a růstu církve, aby byla opravdu schopná osvětlovat své okolí i ty, kteří jsou od ní dosud velmi vzdáleni. Jsme také obzvláště vděční všem laikům, kteří jsou ochotni věnovat část svého času a sil, někdy dokonce i celý život, práci v misiích.

Pro všechny tyto hlasatele evangelia je nezbytná důkladná příprava. To platí tím více pro ty, kdo se věnují službě slova. Ti, kdo mají za úkol předávat Boží slovo ostatním, musí být stále hlouběji přesvědčeni o jeho velikosti a bohatství a musí si dávat velký pozor, aby jejich řeč a výrazy, jimiž Boží slovo hlásají, byly důstojné, přesné a přiměřené. Všichni vědí, jak je dnes důležité umění mluvit. Jak by je tedy mohli zanedbávat kazatelé a katecheté?

Chováme velké přání a naději, že v každé místní církvi budou biskupové pečovat o přiměřenou formaci všech služebníků Božího slova. Důkladnou přípravou v nich vzroste nepostradatelná sebejistota a zároveň i nadšení pro hlásání Krista v naší době.

VII.

DUCH EVANGELIZACE

74. Nechceme zakončit tento rozhovor s vámi, milovaní bratři a synové, bez naléhavé výzvy, která se týká vnitřních pohnutek a schopností nutných pro hlasatele evangelia.

Ve jménu našeho Pána Ježíše Krista a apoštolů Petra a Pavla vyzýváme všechny, kdo díky darům Ducha svatého a z pověření církve jsou opravdovými šířiteli evangelia, aby se ukázali hodni tohoto povolání, vykonávali je bez pochyb a strachu a aby nezanedbávali podmínky, jež činí evangelizaci nejen možnou, nýbrž i účinnou a plodnou. Z těchto podmínek, chceme zdůraznit alespoň ty základní:

75. Evangelizace nebude nikdy možná bez působení Ducha svatého. I na Ježíše z Nazareta sestoupil Duch svatý ve chvíli jeho křtu, když hlas nebeského Otce, "toto je můj milovaný Syn, v něm mám zalíbení"^[107], vyjevil jeho vyvolení a poslání způsobem vnímatelným smysly. Ježíš "byl vyveden od Ducha na poušť"^[108] a tam svedl rozhodující boj a podstoupil nejzávažnější zkoušku před zahájením tohoto poslání. "V síle Ducha"^[109] se vrátil do Galileje a v Nazaretě začal kázat tím, že na sebe vztáhl Izaiášův výrok: "Duch Páně je nade mnou. Dnes se naplnilo toto Písmo."^[110] A na své učedníky, dříve než je rozeslal do světa, dechl a řekl jim: "Přijměte Ducha svatého."^[111]

A skutečně, teprve po sestoupení Ducha svatého o letnicích se apoštolové rozešli na všechny strany, aby zahájili velké dílo hlásání evangelia v církvi, a svatý Petr vysvětlil tuto událost jako naplnění Joelova proroctví: "Vyleji svého Ducha na všechny lidi."^[112] Petr byl plný Ducha svatého a mohl tedy mluvit k lidu o Božím Synu.^[113] I svatý Pavel byl naplněn Duchem svatým^[114] dříve než se začal věnovat apoštolské službě, stejně jako Štěpán, když byl vybrán k výkonu jáhenské služby a později k mučednické smrti.^[115]

Týž Duch svatý, který vnukal slova Petrovi, Pavlovi a ostatním apoštolům, sestoupil i na všechny ty, kdo poslouchali jejich řeč.^[116]

Příspěním Ducha svatého církev roste^[117] a Duch svatý je i její duší, neboť on vysvětluje věřícím hluboký význam Kristova učení a jeho tajemství. On je to, dnes stejně jako v prvních dobách církve, kdo působí v každém hlasateli evangelia, který se od něho nechá ovládat a řídit; on mu vnuká slova, jež by mu sama od sebe nenapadla a současně též uschopňuje duši toho, kdo těmto slovům naslouchá, k přijetí radostné zvěsti a hlásaného Božího království.

Různé evangelizační metody jsou jistě účelné, ale ani ty nejdokonalejší z nich by nedokázaly nahradit tajemné působení Ducha svatého. Ani ta nejdůkladnější příprava bez něho nic nesvede. Bez Ducha svatého nezapůsobí na lidského ducha ani ta nepřesvědčivější dialektika. Bez něho se ukazují prázdná a bezcenná i ta nejpropracovanější sociologická a psychologická schémata.

Právě nyní prožíváme období, kdy Duch svatý v církvi zvlášť působí. Všude se ho snaží lépe poznat, tak, jak nám ho zjevuje Písmo. Lidé se s potěšením poddávají jeho hnutí. Shromažďují se kolem něho, aby je řídil. Zaujímá-li Duch svatý význačné místo v celém církevním životě, působí obzvláště silně při hlásání evangelia. Nebylo to náhodou, že evangelizace jako taková začala právě onoho letnicového rána pod vanutím Ducha svatého.

Možno říci, že Duch svatý je při evangelizaci hlavním činitelem. Od něho vycházejí pohnutky k hlásání evangelia a on umožňuje, že v hloubi svého svědomí přijímáme a chápeme slovo spásy.^[118] Stejným právem však můžeme říci, že je i dovršením evangelizace. On sám dává vznik novému stvoření a novému lidství, jež chce evangelizace vytvořit, a to jednotou v mnohosti, kterou evangelizace vyvolává v křesťanském společenství. Působením Ducha svatého evangelium proniká do srdce světa, poněvadž on nás vede při rozpoznávání **znamení doby** – a jsou to Boží znamení – jež evangelizace objevuje a hodnotí v běhu dějin.

Biskupská synoda v roce 1974 zdůraznila tuto úlohu Ducha svatého při evangelizaci a vyslovila též naději, že duchovní pastýři a teologové, k nimž my připojujeme i věřící, neboť i ti následkem křtu nesou v sobě pečeť Ducha svatého, prostudují důkladněji povahu a způsob působení Ducha svatého pro dnešní evangelizaci. I my chováme tuto naději a zároveň vyzýváme všechny hlasatele evangelia, ať je to kdokoliv, aby neustále a s hlubokou vírou a vroucností vzývali Ducha svatého a nechali se od něho prozřetelně vést, neboť on jim vnuká, jaký program mají sledovat, jaké akce podnikat a jak postupovat při hlásání evangelia.

76. Zaměříme nyní svou pozornost přímo na hlasatele evangelia. Dnes se často opakuje, že naše století žízni po opravdovosti. Zvláště o mládeži se tvrdí, že má odpor k falši a přetvářce a že hledá především pravdu a upřímnost.

Těchto **znamení doby** bychom si měly povšimnout. Mlčky či hlasitě, ale se stejným důrazem, nám kladou otázku: Věříte skutečně tomu, co hlásáte? Žijete podle toho, čemu věříte? A kázete opravdu to, co sami prožíváte? Svědectví vydávané vlastním životem se stalo dnes více než kdy jindy základní podmínkou účinnosti evangelizace. Proto jsme také do určité míry odpovědni za zdar a úspěch evangelia, jež hlásáme.

"Jak je to s církví za deset let po koncilu?" tázali jsme se na začátku této úvahy. Zakořenila se skutečně v srdci světa a je přitom opravdu dostatečně svobodná a nezávislá, aby se mohla se svým poselstvím obrátit k světu? Dokazuje vlastní sounáležitost s lidmi a současně s Absolutnem, s Bohem? Koná svá rozjímání a svou adoraci s větším zápallem a je také horlivější ve své misijní a charitativní činnosti, usiluje více o osvobození lidí? Snaží se stále a usilovně o znovunastolení plné jednoty mezi křesťany, aby i její svědectví bylo účinnější, "aby tak svět uvěřil"?^[119] Jsme všichni zodpovědni za odpovědi na tyto otázky.

Obracíme se tedy k našim bratřím v biskupském úřadě, "které Duch svatý ustanovil za představené" v církvi.^[120] Obracíme se ke kněžím a jáhňům, spolupracovníkům biskupů, jejichž úkolem je shromažďovat Boží lid a oživovat duchovní život místních komunit. Vyzýváme řeholníky, kteří jsou svědectvím toho, že církev je povolána ke svatosti, a proto již sám jejich život je výrazem evangelijních blahoslavenství. A vyzýváme i laiky: křesťanské rodiny, mládež i dospělá, pracující i vůdčí osobnosti a s nimi i chudé, protože právě oni jsou často bohatí vírou a nadějí, prostě všechny laiky, kteří si uvědomují svou úlohu při hlásání evangelia ať už ve službách církve, anebo ve světě a ve společnosti. Všem říkáme: je třeba, aby naše evangelizační horlivost pramenila ze skutečně svatého života a aby hlásáním evangelia, jež čerpá sílu z modlitby a především z lásky k Eucharistii – jak nám to připomíná Druhý vatikánský koncil – rostl svatý život i v těch, kdo toto evangelium šíří.^[121]

Je zajímavé, že svět, který tolika způsoby dává najevo, že Boha odmítá, ho zároveň i hledá, a to cestami, které bychom neočekávali, a bolestně pociťuje, jak ho potřebuje. Proto

volá po hlasatelích evangelia, kteří by mu mluvili o Bohu, kterého by sami znali, se kterým by byli v důvěrném styku, jako kdyby jim bylo dáno vidět i neviditelné.^[122] Svět od nás žádá a očekává prostý život, ducha modlitby, lásku ke všem a zvláště k malým a ubohým, chce od nás poslušnost a pokoru, vnitřní svobodu a sebezápor. Bez těchto znaků svatosti naše slova stěží proniknou do srdce současného člověka, naopak, hrozí nebezpečí, že to budou jen prázdná a jalová slova.

77. Účinnost šíření evangelia klesá, jestliže jeho hlasatelé jsou mezi sebou rozdělení. Nespočívá snad právě v tom jeden z největších nedostatků dnešní evangelizace? Skutečně, jestliže evangelium, které hlásáme, je rozerváno věroučnými spory, různými výklady a jestliže se křesťané navzájem odsuzují pro rozličné teorie o Kristu a církvi, jakož i pro různé názory na společnost a instituce, je přirozené, že se tím uvádějí ve zmatek a dokonce se nad tím i pohoršují ti, jimž je hlásání evangelia určeno.

Z duchovního odkazu našeho Pána vyplývá, že jednota mezi jeho následovníky není pouze důkazem, že opravdu patříme Kristu, ale je důkazem i toho, že Ježíš byl poslán svým nebeským Otcem. Tato jednota je tedy měřítkem i věrohodnosti křesťanů a Krista samého. Jako hlasatelé evangelia bychom neměli předstupovat před věřící rozdělení a navzájem odloučení různými spory, protože tím dáváme jen špatný příklad; ale naopak, jako lidé zralé víry, kteří se přes možné určité vnitřní napětí dovedou navzájem shodnout a to právě díky tomu, že společně, upřímně a nezištně hledají pravdu. Skutečně, osudy evangelizace jsou určitě svázány se svědectvím, jež církev vydává o své jednotě. To s sebou nese vědomí odpovědnosti, ale zároveň i pocit útěchy.

Chceme zde zdůraznit, že jednota mezi všemi křesťany je i cestou a nástrojem evangelizace. Rozdělení mezi křesťany naopak poškozují i úspěch samého Kristova díla. Druhý vatikánský koncil jasně a pevně prohlašuje, že toto rozdělení "je závažnou překážkou pro svatou věc šíření evangelia mezi všemi lidmi a že mnohým z nich zabraňuje, aby uvěřili".^[123] Z toho důvodu, když jsme vyhlášovali Milostivé léto, považovali jsme za nutné připomenout všem věřícím v celém katolickém světě, že "smíření všech lidí s Bohem, naším Otcem, závisí na tom, zda znovu dosáhneme společenství s těmi, kdo již uvěřili v Krista jako našeho milosrdného Pána, který lidi osvobozuje a sjednocuje v Duchu lásky a pravdy".^[124] Hledíme s velikými nadějemi na snahy a úsilí křesťanského světa o znovudosažení plné jednoty, jak si ji přál Kristus. Svatý Pavel nás ujišťuje, že "naděje... neklame".^[125] A zatímco pracujeme, aby nám náš Pán znovu dal plnou jednotu, je třeba se více modlit. Přijímáme za své i přání, které vyslovili otcové biskupové při svém třetím valném synodálním zasedání, aby se totiž rozšiřovala a prohlubovala spolupráce s bratry křesťany jiných vyznání, aby se základem této spolupráce stal křest a společný poklad víry a abychom již nyní při evangelizační činnosti daleko výrazněji vydávali společné svědectví o Kristu celému světu. Vede nás k tomu Kristovo přikázání a vyžaduje to naše povinnost hlásat evangelium a být jeho svědky.

78. Evangelium, které nám bylo svěřeno, je též slovem pravdy. Je to pravda, která osvobozuje^[126] a která jako jediná může poskytnout mír v srdci; to také lidé od hlásání radostné zvěsti očekávají, stejně jako pravdu o Bohu, člověku, o jeho tajemném údělu ve světě. Pravda, kterou hledáme v Božím slově, není snadno dosažitelná a my, opakujeme to

znovu, nejsme jejími pány, ani s ní nemůžeme libovolně nakládat. Jsme pouze jejími strážci, hlasateli a služebníky.

Od každého hlasatele evangelia se očekává, že bude mít pravdu v úctě, tím spíše, že jde o pravdu zjevenou. Tato pravda je sám Bůh, a proto má přednost před všemi ostatními. Hlasatelem evangelia je tedy ten, kdo stále hledá pravdu i za cenu osobního odříkání a utrpení a ví, že tuto pravdu má předávat i ostatním. Nikdy pravdu nezrazuje a nepřekrucuje, aby se lidem více líbila, aby je udivovala a aby nad ní žasli, anebo aby se jim zdála něčím originálním, či snad aby tak stavěl sám sebe do popředí. Neodmítá pravdu, nezamlžuje zjevenou pravdu jen proto, že je příliš líný, aby ji hledal, ani pro osobní pohodlí či ze strachu. Nezanedbává ani její studium, ale velkodušně jí slouží, aniž by ji chtěl podřizovat vlastním cílům.

Jsme pastýři věřícího lidu a tato naše pastorační služba nás vybízí k tomu, abychom tuto pravdu střežili, hájili, sdělovali druhým a nehleděli přitom na oběti. Četní vyznavači a svatí duchovní pastýři nám mohou být příkladem takové často i hrdinské lásky k pravdě. Bůh pravdy od nás očekává, že i my budeme jejími bdělými strážci a oddanými hlasateli.

A vy, kteří jste profesory, teology, exegety a historiky, pamatujte si, že evangelizace potřebuje vaši neúnavnou badatelskou práci, vaši pozornost a taktnost při jejím předávání těm, s nimiž přicházíte do styku při svých studiích. Tato pravda je vždy větší než lidské srdce, protože je to Boží pravda.

Rodiče a učitelé, vaším úkolem, který vám rozličné současné okolnosti jen ztěžují, je pomáhat svým dětem a žákům při odhalování pravdy, a tedy i náboženské a duchovní pravdy.

79. Evangelizační činnost předpokládá, že hlasatel radostné zvěsti cítí stále rostoucí bratrskou lásku k těm, mezi nimiž šíří evangelium. Svatý Pavel, který je v tomto ohledu vzorem, napsal Soluňanům slova, která jsou programem i pro nás pro všechny: "Tak jsme po vás toužili, že bychom vám nejraději nejen odevzdali Boží radostnou zvěst, ale dali za vás i vlastní život. Tak velice jsme si vás oblíbili".^[127] Co je to za přichylnost? Jistě větší než pouhého vychovatele, má to být otcovský, anebo ještě lépe, mateřský vztah.^[128] Bůh tuto přichylnost očekává od každého hlasatele evangelia a budovatele církve. Znamením této lásky bude vaše snaha rozdávat pravdu a vést lidi k jednotě. Stejně tak bude znamením této lásky i to, že budete hlásat Krista bez výhrad a bez zámlk.

Uvedme ještě některé další znaky takové lásky.

Prvním je ohled na náboženskou a duchovní úroveň osob, jimž hlásáte evangelium, ohled na jejich chápavost. Nikdo nemá právo je přetěžovat. Je třeba mít ohled i na jejich svědomí a přesvědčení, abychom se vyvarovali nemístné tvrdosti.

Dalším znakem je šetrnost, s níž se snažíte nedotknout se druhého, hlavně toho, kdo je slabý ve víře.^[129] Nehlásejte věci, které snad mohou být jasné vyspělejším, ale které se mohou stát jiným věřícím příčinou zmatku a pohoršení a mohou v duši zranit.

Znamením vaší lásky bude i snaha nepředávat křesťanům pochybné a nejisté názory, jež jsou plodem nedomyšlené učenosti, nýbrž naopak, hlásat jim to, co je spolehlivé a jisté, protože je to zakotveno ve slovu Božím. Věřící potřebují tuto spolehlivou jistotu pro svůj křesťanský život a mají na ni právo, poněvadž jsou Božími dětmi, které žijí v jeho náručí plně svoji lásku.

80. Naše výzva čerpá v tomto ohledu z horlivosti velkých kazatelů a hlasatelů evangelia, kteří zasvětili apoštolátu celý svůj život. Zvláště upozorňujeme na ty z nich, které jsme v tomto Milostivém létu prohlásili za blahoslavené či svaté. Dokázali překonat mnoho překážek, na něž evangelizace naráží.

Takové překážky existují i dnes. Uvedeme z nich jen některé, např. nedostatek horlivosti, který je tím horší, poněvadž jeho zdrojem je naše vlastní nitro; projevuje se celkovou únavou, zklamáním, zpohodlněním, nezájmem a především nedostatkem radosti a naděje. Vyzýváme proto všechny, kdo mají jakýmkoliv způsobem a na jakékoliv úrovni hlásat evangelium, aby oživovali svou duchovní horlivost.^[130]

Taková horlivost od nás vyžaduje především, abychom se uměli vyhnout záminkám, jež by nás mohly odvádět od evangelizační činnosti. Nejzákladnější jsou ty, které se snaží nalézt oporu v tom či onom učení minulého koncilu.

Příliš často slyšíme v různých formách, že prosazovat nějakou pravdu, i když je to pravda evangelia, nebo prosazovat určitou cestu, třebaže je to cesta ke spáse, je prý porušování náboženské svobody. Ostatně, dodávají, proč by se mělo hlásat evangelium, jestliže jsme již všichni spaseni pouhou čistotou srdce? Jestliže svět a dějiny jsou plné "zárodků Božího slova", není to jen iluze, jestliže chceme proniknout evangeliem tam, kde již sám Bůh rozesel svá semena?

Kdokoliv si prostuduje důkladněji tyto otázky v koncilních dokumentech, na které se zastánci podobných názorů příliš povrchně odvolávají, shledá tam docela jiný pohled na skutečnost.

Jistě by bylo chybné vnucovat něco svědomí našich bratří. Ukázat a hlásat jim však evangelijní pravdu a spásu v Ježíši Kristu s plnou jasností a s absolutním respektováním toho, k jakému rozhodnutí je tato pravda přivede, varovat se přitom jakéhokoliv "donucování nebo nečestného či nevhodného přemlouvání",^[131] takové hlásání evangelia nejenže není porušováním náboženské svobody, nýbrž se ním vzdává pocta této svobodě, protože se nabízí svobodná volba cesty a sami nevěřící ji shledávají šlechetnou a vznešenou. Je snad tedy zločinem proti něčí svobodě hlásat v radosti zvěst, která nám byla sdělena z Božího milosrdenství?^[132] Proč jen lež a omyl, snižování lidské důstojnosti a pornografie by měly mít právo, aby je lidem předkládala a často bohužel přímo vnucovala rozkladná propaganda hromadných sdělovacích prostředků, kterou zákony trpí, dobří lidé se jí bojí a špatní ji zneužívají? Tento ohleduplný způsob hlásání Krista a jeho království je právem, ale spíše dokonce povinností toho, kdo hlásá evangelium. A stejně tak i jeho bratři mají právo slyšet od něho zvěst o radostném poselství. Bůh může spasit, koho chce, a často k tomu používá podivuhodné cesty, které zná jen on sám.^[133] Ostatně jeho Syn sestoupil na svět právě proto, aby nám svým slovem a životem zjevil řádnou cestu vedoucí ke spáse. A nám přikázal, abychom toto zjevení předávali i ostatním se stejnou pravoplatností. Jistě neuškodí, jestliže si každý křesťan a hlasatel evangelia v modlitbě hlouběji promyslí tuto skutečnost: díky Božímu milosrdenství se mohou lidé spasit i jinými cestami, když jsme jim my nehlásili evangelium. Ale budeme se moci spasit my sami, jestliže z nedbalosti, ze strachu, ze studu – svatý Pavel tomu říkal "stydět se za evangelium"^[134], či proto, že jsme se nechali svést falešnými názory, zanedbáme jeho šíření? To by znamenalo zpronevěřit se Božímu hlasu, který k nám zaznívá

ústý těch, kdo slouží evangeliu. Bůh chce, abychom dali vzklíčit zasetému semenu, a záleží na nás, zda vyrostе ve strom a vydá plody.

Zachovejme si tedy duchovní horlivost a spolu s ní i sladkou, útěchyplnou radost ze šíření evangelia a to i tehdy, musíme-li zasévat v slzách. Tato horlivost ať je nám vnitřní pohnutkou a zápalem, který nám nikdo a nic nevyrvе, stejně jako byla Janu Křtíteli, Petru a Pavlovi, ostatním apoštolům i celé řadě mimořádných hlasatelů evangelia v církevních dějinách. Ať se stane radostnou skutečností našeho života zasvěceného evangelizaci. Kéž by současný svět mohl slyšet radostnou zvěst, po níž ve své úzkosti i naději touží, nikoliv od hlasatelů smutných, malomyslných, netrpělivých a úzkostlivých, ale od hlasatelů evangelia, jejichž život kypí horlivostí. Od těch, kteří jako první zakusili Kristovu radost a jsou ochotni nasadit i život pro hlásání Božího království a pro zakořenění a růst církve v srdci světa.

ZÁVĚR

81. Toto volání tedy, bratři a synové, vychází z našeho srdce jako ozvěna hlasu našich bratří shromážděných na třetím valném shromáždění biskupské synody. Toto je odkaz, který jsme vám chtěli svěřit na konci Milostivého léta, kdy jsme mohli jasněji než kdy jindy vycítit potřeby a prosby tolika bratří, křesťanů i nekřesťanů, kteří očekávají od církve slovo spásy.

Kéž by světlo Milostivého léta, které v místních církvích a v Římě zasvitlo v miliónech svědomí usmířených s Bohem, mohlo zazářit i po tomto jubileu v pastoračním programu, jehož základem je právě evangelizace pro nastávající léta, která jsou vlastně předvečerem nového století a zároveň i předvečerem třetího tisíciletí křesťanství.

82. Toto přání s potěšením vkládáme do rukou a do srdce nejsvětější Panny Marie Neposkvrněné v tomto dni jí zasvěceném, v desátém výročí zakončení Druhého vatikánského koncilu. Onoho letnicového rána ona zahájila pod vlivem Ducha svatého svou modlitbou hlásání radostné zvěsti. Ať je i nadále hvězdou stále obnovované evangelizace, kterou má církev podle přání svého Pána stále podněcovat a vykonávat, především v těchto těžkých, ale tak nadějných dobách.

Ve jménu Krista žehnáme vám, vašim společenstvím, vašim rodinám a všem vašim drahým slovy svatého Pavla k Filipánům: "Kdykoliv na vás vzpomenu, děkuji svému Bohu, a ve všech svých modlitbách s radostí prosím za vás za všechny. Vždyť od prvního dne až do této chvíle mi pomáháte v rozšiřování evangelia... Vždyť vás nosím v srdci, protože vy všichni máte účast v milosti mi svěřené... v době, kdy jsem mluvil na obranu a utvrzování evangelia. Ano, Bůh je mi svědkem, jak po vás po všech vroucně toužím láskou Krista Ježíše."^[135]

Dáno v Římě u sv. Petra 8. prosince, na svátek Neposkvrněného Početí Panny Marie, roku 1975, v třináctém roce našeho pontifikátu.

Papež Pavel VI.

SEZNAM ZKRATEK BIBLICKÉ ZKRATKY

Knihy Starého zákona

Gn	1. kniha Mojžíšova
Ex	2. kniha Mojžíšova
Lv	3. kniha Mojžíšova
Nm	4. kniha Mojžíšova
Dt	5. kniha Mojžíšova
Joz	Kniha Jozue
Sd	Kniha Soudců
Rt	Kniha Rút
1 Sam	1. kniha Samuelova
2 Sam	2. kniha Samuelova
1 Král	1. kniha Královská
2 Král	2. kniha Královská
1 Kron	1. kniha Kronik
2 Kron	2. kniha Kronik
Ezd	Kniha Ezdrášova
Neh	Kniha Nehemiášova
Tob	Kniha Tobíáš
Jdt	Kniha Judit
Est	Kniha Ester
1 Mak	1. kniha Makabejská
2 Mak	2. kniha Makabejská
Job	Kniha Job
Ž	Kniha Žalmů
Př	Kniha Přísloví
Kaz	Kniha Kazatel
Pís	Píseň písní
Mdr	Kniha Moudrosti
Sir	Kniha Sirachovcova
Iz	Kniha proroka Izaiáše
Jer	Kniha proroka Jeremiáše
Pláč	Kniha Žalozpěvů
Bar	Kniha proroka Barucha
Ez	Kniha proroka Ezechiela
Dan	Kniha proroka Daniela
Oz	Kniha proroka Ozeáše
Jl	Kniha proroka Joela
Am	Kniha proroka Amosa
Abd	Kniha proroka Abdiáše
Jon	Kniha proroka Jonáše
Mich	Kniha proroka Micheáše
Nah	Kniha proroka Nahuma
Hab	Kniha proroka Habakuka
Sof	Kniha proroka Sofoniáše

Ag	Knihá proroka Aggea
Zach	Knihá proroka Zachariáše
Mal	Knihá proroka Malachiáše

Knihy Nového zákona

Mt	Evangelium podle Matouše
Mk	Evangelium podle Marka
Lk	Evangelium podle Lukáše
Jan	Evangelium podle Jana
Sk	Skutky apoštolů
Řím	List svatého apoštola Pavla Římanům
1 Kor	1. list svatého apoštola Pavla Korint'ánům
2 Kor	2. list svatého apoštola Pavla Korint'ánům
Gal	List svatého apoštola Pavla Galat'ánům
Ef	List svatého apoštola Pavla Efesanům
Flp	List svatého apoštola Pavla Filipánům
Kol	List svatého apoštola Pavla Kolosanům
1 Sol	1. list svatého apoštola Pavla Soluňanům
2 Sol	2. list svatého apoštola Pavla Soluňanům
1 Tim	1. list svatého apoštola Pavla Timotejovi
2 Tim	2. list svatého apoštola Pavla Timotejovi
Tit	List svatého apoštola Pavla Titovi
Flm	List svatého apoštola Pavla Filemonovi
Žid	List Židům
Jak	List svatého apoštola Jakuba
1 Petr	1. list svatého apoštola Petra
2 Petr	2. list svatého apoštola Petra
1 Jan	1. list svatého apoštola Jana
2 Jan	2. list svatého apoštola Jana
3 Jan	3. list svatého apoštola Jana
Jud	List svatého apoštola Judy
Zj	Knihá Zjevení svatého apoštola Jana

ZKRATKY DOKUMENTŮ 2. VATIKÁNSKÉHO KONCILU

AA	Dekret o apoštolátu laiků <i>Apostolicam actuositatem</i>
AG	Dekret o misijní činnosti církve <i>Ad gentes</i>
ChD	Dekret o pastýřské službě biskupů v církvi <i>Christus Dominus</i>
DH	Prohlášení o náboženské svobodě <i>Dignitatis humanae</i>
DV	Věřoučná konstituce o Božím zjevení <i>Dei Verbum</i>
GE	Prohlášení o křesťanské výchově <i>Gravissimum educationis</i>
GS	Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě <i>Gaudium et spes</i>
IM	Dekret o hromadných sdělovacích prostředcích <i>Inter mirifica</i>
LG	Věřoučná konstituce o církvi <i>Lumen gentium</i>
PC	Dekret o přizpůsobené obnově řeholního života <i>Perfectae caritatis</i>
NAe	Prohlášení o poměru církve k nekřesťanským náboženstvím <i>Nostra aetate</i>
OE	Dekret o katolických východních církvích <i>Orientalium ecclesiarum</i>
OT	Dekret o výchově ke kněžství <i>Optatam totius</i>

PO Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*
SC Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*
UR Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*

JINÉ ZKRATKY

CCL Corpus Christianorum Latinorum
CIC Codex iuris canonici – Kodex kanonického práva, Praha, Zvon 1994
PG Patrologia Graeca, vyd. J.P.Migne, Paris 1857–1866
PL Patrologia Latina, vyd. J.P.Migne Paris 1878–1890

OBSAH

ÚVOD.....	4
I. – OD KRISTA – HLASATELE EVANGELIA K CÍRKVI – HLASATELCE EVANGELIA...	6
II. – CO ZNAMENÁ EVANGELIZOVAT?.....	10
III. – OBSAH EVANGELIZACE.....	13
IV. – EVANGELIZAČNÍ METODY.	18
V. – KOMU SE MÁ HLÁSAT EVANGELIUM	22
VI. – HLASATELÉ EVANGELIA	27
VII. – DUCH EVANGELIZACE.....	34
ZÁVĚR.....	40
SEZNAM ZKRATEK....	41
BIBLICKÉ ZKRATKY....	41
KNIHY STARÉHO ZÁKONA.	41
KNIHY NOVÉHO ZÁKONA.	42
ZKRATKY DOKUMENTŮ 2. VATIKÁNSKÉHO KONCILU.	42
JINÉ ZKRATKY.....	43
OBSAH.....	44

EVANGELII NUNTIANDI

Apoštolská exhortace Pavla VI.
HLÁSÁNÍ EVANGELIA
z 8. prosince 1975

Vydal ZVON, české katolické nakladatelství a vydavatelství, spol. s r. o.,
Praha 6, Thákurova 3 v roce 1996 jako svou 150. publikaci
Odpovědná redaktorka Marie Kyrlová
Návrh obálky a grafická úprava Pavel Vodička
Technická redakce Michal Holeček
2. opravené vydání
Vytiskl Ekon Jihlava
Počet stran 75
AA 3,9 VA 4,1
Doporučená cena 30 Kč

^[1] Srov. Lk 22, 32.

^[2] 2 Kor 11, 28.

^[3] 2. vatikánský koncil, dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes*, č.1: AAS 58 (1966), str. 947.

^[4] Srov. Ef 4,24; 2, 15; Kol 3, 10; Gal 3, 27; Řím 13, 14; 2 Kor 5, 17.

^[5] 2 Kor 5, 20.

^[6] Srov. Pavel VI., projev na závěr valného shromáždění biskupské synody (26. října 1974): AAS 66 (1974), str. 634-635; 637.

^[7] Pavel VI., projev k posvátnému kardinálskému sboru (22. června 1973): AAS 65 (1973), str. 383.

^[8] 2 Kor 11, 28.

^[9] 1 Tim 5, 17.

^[10] 2 Tim 2, 15.

^[11] Srov. 1 Kor 2, 5.

^[12] Lk 4, 43.

^[13] Tamtéž.

^[14] Lk 4, 18; srov. Iz 61, 1.

^[15] Srov. Mk 1, 1; Řím 1, 1-3.

^[16] Srov. Mt 6, 33.

^[17] Srov. Mt 5, 3-12.

^[18] Srov. Mt 5, 7.

^[19] Srov. Mt 10.

^[20] Srov. Mt 13.

^[21] Srov. Mt 18.

^[22] Srov. Mt 24-25.

^[23] Srov. Mt 24, 36; Sk 1, 7; 1 Sol 5,1-2.

^[24] Srov. Mt 11, 12; Lk 16, 16.

^[25] Srov. Mt 4, 17.

^[26] Mk 1, 27.

^[27] Lk 4, 22.

^[28] Jan 7, 48.

^[29] Lk 4, 43.

^[30] Jan 11, 52.

^[31] Srov. 2. vatikánský koncil, dogmatická konstituce *Dei Verbum*, č. 4: AAS 58 (1966), str. 818-819.

^[32] 1 Petr 2,9.

^[33] Srov. Sk 2, 11.

^[34] Lk 4, 43.

^[35] 1 Kor 9, 16.

- ^[36] Prohlášení synodálních otců, č. 4: L'Osservatore Romano (27. října 1974), str. 6.
- ^[37] Mt 28, 19.
- ^[38] Sk 2, 41.47.
- ^[39] Srov. 2. vatikánský koncil, dogmatická konstituce o církvi *Lumen gentium*, č. 8: AAS 57 (1965), str. 11; Dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes*, č. 5; AAS 58 (1966), str. 951-952.
- ^[40] Srov. Sk 2, 42-46; 4, 32-35; 5, 12-16.
- ^[41] Srov. Sk 2, 11; 1 Petr 2,9.
- ^[42] Dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes*, č. 5.11.12: AAS 58 (1966), str. 951-952.959-961.
- ^[43] Srov. 2 Kor 4, 5; Augustin, Sermo XLVI, *De pastoribus*: CCL, XLI, str. 529-530.
- ^[44] Lk 10, 16; srov. Cyprián, *De unitate Ecclesiae*, 14: PL 4, 527; Augustin, Enarrat. 88, sermo 2, 14: PL 37, 1140; Jan Zlatoústý, *Hom. de capto Eutropio*, 6: PG 52, 402.
- ^[45] Ef 5 25.
- ^[46] Zj 21, 5; srov. 2 Kor 5, 17; Gal 6, 15.
- ^[47] Srov. Řím 6, 4.
- ^[48] Srov. Ef 4, 23-24; Kol 3,9-10.
- ^[49] Srov. Řím 1 16; 1 Kor 1,18; 2,4.
- ^[50] Srov. č. 53: AAS 58 (1966), str. 1075.
- ^[51] Srov. Tertulián, *Apologeticum*, 39: CCL, I, str. 150-153; Minucius Felix, *Octavius*, 9 a 31: CSLP, Turin 1963, str. 11-13.47-48.
- ^[52] Srov. 1 Petr 3, 15.
- ^[53] Srov. 2. vatikánský koncil, dogmatická konstituce o církvi *Lumen gentium*, č. 1.9.48: AAS 57 (1966), str. 5.12-14. 53-54; pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, č. 42.45: AAS 58 (1966), str. 1060-1061.1065-1066; dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes*, č. 1.5: AAS 58 (1966), str. 947.951-952.
- ^[54] Srov. Řím 1, 16; 1 Kor 1, 18.
- ^[55] Srov. Sk 17, 22-23.
- ^[56] 1 Jan 3,1; srov. Řím 14,17.
- ^[57] Srov. Ef 2,8; Řím 1, 16 a prohlášení Posv. kongregace pro věrouku *Declaratio ad, fidem tuendam in mysteria Incarnationis et SS. Trinitatis a quibusdam recentibus erroribus* (21. února 1972): AAS 64 (1972), str. 237-241.
- ^[58] Srov. Jan 3, 2; Řím 8, 29; Flp 3, 20-21 a 2. vatikánský koncil dogmatická konstituce o církvi *Lumen gentium*, č. 48-51: AAS 57 (1965), str. 53-58.
- ^[59] Srov. Posv. kongregace pro věrouku, *Declaratio circa Catholicam Doctrinam de Ecclesia contra nonnullos errores hodiernos tuendam* (24. června 1973): AAS 65 (1973), str. 396-408.
- ^[60] Srov. 2. vatikánský koncil, pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, č. 47-52: AAS 58 (1966), str. 1067-1074; Pavel VI., encyklika *Humanae vitae*: AAS 60 (1968), str. 491-503.
- ^[61] Pavel VI., projev na zahájení třetí biskupské synody (27. září 1974): AAS 66 (1974), str. 562.
- ^[62] Pavel VI., projev na zahájení třetí biskupské synody (27. září 1974): AAS 66 (1974), str. 562.
- ^[63] Pavel VI., řeč ke kolumbijským "campesinům" (23. srpna 1968): AAS 60 (1968), str. 623.
- ^[64] Pavel VI., kázání na "Den rozvoje" v Bogotě (23. srpna 1968): AAS 60 (1968), str. 627; Augustin, *Epistola* 229,2: PL 33, 1020.
- ^[65] Pavel VI., projev na zakončení třetího valného shromáždění biskupské synody (26. října 1974): AAS 66 (1974), str. 637.
- ^[66] Projev z 15. října 1975: L'Osservatore Romano (17. října 1975).
- ^[67] Pavel VI., řeč k členům "Rady laiků" (2. října 1974): AAS 66 (1974), str. 568.
- ^[68] 1 Petr 3, 1.
- ^[69] Řím 10, 14.17.
- ^[70] Srov. 1 Kor 2,1-5.
- ^[71] Řím 10, 17.
- ^[72] Srov. Mt 10, 27; Lk 12, 3.
- ^[73] Mk 16, 15.
- ^[74] Srov. Justin, I. *Apoloogia* 46, 1-4; II. *Apoloogia* 7, (8), 1-4; 10, 1-3; 13,3-4: Florilegium Patristicum II, Bonn 1911, str. 81.125.129.133; Klement Alex., *Stromata* I, 19.91.94; S.Ch. 30, str. 117-118.119-120; 2. vatikánský koncil, dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes*, č. 11: AAS 58 (1966), str. 960; dogmatická konstituce o církvi *Lumen gentium*, č. 17: AAS 57 (1965), str. 21.
- ^[75] Eusebius Césarejský, *Praeparatio Evangelica*, 1, 1: PG 21, 26-28; srov. 2. vatikánský koncil, dogmatická konstituce o církvi *Lumen gentium* č. 16: AAS 57 (1965), str. 20.
- ^[76] Srov. Ef 3, 8.
- ^[77] Henri de Lubac, *Le drame de l'humanisme athée*, Ed. Spes, Paris 1945.
- ^[78] Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, č. 59: AAS 58 (1966), str. 1080.
- ^[79] 1 Tim 2, 4.
- ^[80] Mt 15, 32; srov. 9, 36.

- ^[81] Řím 10,15.
- ^[82] Prohlášení o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*, č. 13: AAS 58 (1966), str. 930; srov. dogmatická konstituce o církvi *Lumen gentium*, č. 5: AAS 57 (1965), str. 7-8; dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes*, č. 1: AAS 58 (1966), str. 947.
- ^[83] Dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes*, č. 35: AAS 58 (1966), str. 983.
- ^[84] Augustin, *Enarrat. in Ps.* 44,23: CCL XXXVIII, str. 510; srov. dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes*, č. 1: AAS 58 (1966), str. 947.
- ^[85] Řehoř Veliký, *Homil. in Evangelia*, 19,1: PL 76, 1154.
- ^[86] Sk 1,8; srov. *Didaché*, 9, 1: Funk, *Patres Apostolici*, 1,22.
- ^[87] Mt 28, 20.
- ^[88] Srov. Mt 13, 32.
- ^[89] Srov. Mt 13, 47.
- ^[90] Srov. Jan 21, 11.
- ^[91] Srov. Jan 10, 1-16.
- ^[92] Srov. 2. vatikánský koncil, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 37-38: AAS 56 (1964), str. 110; srov. též liturgické knihy a jiné dokumenty vydávané postupně Svatým stolcem v rámci uskutečnění liturgické reformy, požadované 2. vatikánským koncilem.
- ^[93] Pavel VI., projev na zakončení třetího shromáždění biskupské synody (24. října 1974): AAS 66 (1974), str. 636.
- ^[94] Srov. Jan 15, 16; Mk 3, 13-19; Lk 6, 13-16.
- ^[95] Srov. Sk 1, 21-22.
- ^[96] Srov. Mk 3, 14.
- ^[97] Srov. Mk 3, 15; Lk 9, 2.
- ^[98] Sk 4, 8; srov. Sk 2, 14; 3,12.
- ^[99] Srov. Lev Veliký, *Sermo* 69,3; *Sermo* 94, 3; *Sermo* 95, 2: S.Ch. 200, str. 50-52; 58-66. 258-260.268.
- ^[100] Srov. Conc. Oecum. Lugdunense I. Const. *Ad apostolicae dignitatis*: Religiose, Bologna 1973, str. 278; Conc. Oecum. Viennense, Const. *Ad providam Christi*, tamtéž str. 343; Conc. Oecum. Lateranense V, Const. *In apostolici culminis*; tamtéž str. 608; Const. *Postquam ad universalis*, tamtéž str. 609; Const. *Supernae dispositionis*, tamtéž str. 614; Const. *Divina disponente clementia*, tamtéž str. 638.
- ^[101] Dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes*, č. 38: AAS 58 (1966), str. 985.
- ^[102] Srov. 2. vatikánský koncil, dogmatická konstituce o církvi *Lumen gentium*, č. 23: AAS 57 (1965), str. 26.
- ^[103] Srov. 2. vatikánský koncil, dogmatická konstituce o církvi *Lumen gentium*, č. 10. 37: AAS 57 (1965), str. 14.43; dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes*, č. 39: AAS 58 (1966), str. 986; dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*, č. 2.12.13.: AAS 58 (1966), str. 992.1010.1011.
- ^[104] Srov. 1 Sol 2, 9.
- ^[105] Srov. 1 Petr 5, 4.
- ^[106] Dogmatická konstituce o církvi *Lumen gentium*, č. 11: AAS 57 (1965), str. 16; dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*, č. 11: AAS 58 (1966), str. 848; Jan Zlatoústý, *In Cenesim Serm.* VI, 2; VII,1: PG 54, 607-608.
- ^[107] Mt 3, 17.
- ^[108] Mt 4, 1.
- ^[109] Lk 4, 14.
- ^[110] Lk 4, 18; srov. Iz 61, 1.
- ^[111] Jan 20, 22.
- ^[112] Sk 2, 17.
- ^[113] Srov. Sk 4, 8.
- ^[114] Srov. Sk 9, 17.
- ^[115] Srov. Sk 6, 5.10; 7,55.
- ^[116] Srov. Sk 10, 44.
- ^[117] Srov. Sk 9, 31.
- ^[118] Srov. 2. vatikánský koncil dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes*, č. 4: AAS 58 (1966), str. 950-951.
- ^[119] Jan 17, 21.
- ^[120] Srov. Sk 20, 28.
- ^[121] Srov. dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*, č. 13: AAS 58 (1966), str. 1011.
- ^[122] Srov. Žid 11, 27.
- ^[123] Dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes*, č. 6: AAS 58 (1966), str. 954-955; srov. dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*, č. 1: AAS 57 (1965), str. 90-91.
- ^[124] Bula *Apostolorum limina*, VII: AAS 66 (1974), str. 305.
- ^[125] Řím 5, 5.
- ^[126] Srov. Jan 8, 32.

[\[127\]](#) 1 Sol 2,8; srov. Flp 1, 8.

[\[128\]](#) Srov. 1 Sol 2, 7.11; 1 Kor 4, 15; Gal 4, 19.

[\[129\]](#) Srov. 1. Kor 8, 9-13; Řím 14, 15.

[\[130\]](#) Srov. Řím 12, 11.

[\[131\]](#) Srov. dekret o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*, č. 4: AAS 58 (1966), str. 933.

[\[132\]](#) Srov. tamtéž č. 9-14, str. 935-940.

[\[133\]](#) Srov. 2. vatikánský koncil dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes*, č. 7: AAS 58 (1966), str. 955.

[\[134\]](#) Srov. Řím 1, 16.

[\[135\]](#) Flp 1,3-5.7-8.